

Áttekintés az éghajlatváltozás kockázatainak kezeléséről a biztosítási szektorban

Hajdu Gabriella - Holczinger Norbert

1. Az éghajlatváltozásból adódó kockázatok¹ azonosítása, adatok gyűjtése, mérése, elemzése, kezelése - bevezető

Globális világunk globális kihívásokat és kockázatokat jelent, ami egyúttal e kockázatok kezelésére adott globális válaszok igényét is felveti. Az ún. klímakockázatok globális kihívásként, átfogó, világméretű fenyegetettséggént jelennek meg.

A hőmérséklet, a tengerszint emelkedése, valamint a természeti katasztrófák és a szélsőséges időjárási események egyre gyakoribb előfordulása és egyre súlyosabb következményei egyértelműen kihatással vannak az emberi, társadalmi, környezeti és gazdasági rendszerekre. Az éghajlatváltozásnak, valamint az éghajlatváltozás fenyegetéseire adott globális válasznak (pl. az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentése és az alkalmazkodóképességi programok) széles körű hatása lehet a világgazdaság és a pénzügyi rendszerek szerkezetére és működésére. Mindezek alapján, ha nem is teljesen gyökeres változásokra, de legalábbis kellően kiterjedt vizsgálódásra, és szemléletváltásra, továbbá megnyugtató válaszok megtalálására van szükség.

Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok megjelenése a biztosítási szektorban viszonylag új területnek számít, bár nem teljesen ismeretlen tárgykör. A katasztrófakockázatok eddig is jelen voltak a szektorban, viszont a nem professzionális felhasználónak többnyire csak a biztosítási termékekből való lehetséges kizárásokat jelentették, mint pl. árvíz, földrengés.

Globális kihívással nézünk szembe. Az utóbbi évek eseményeit tekintve, fel kellett ismerni, hogy nem elegendők az eddig használt eszközök. Új és összetett jelenségekkel állunk szemben, amelyek mielőbbi megoldásra várnak, és e válaszok keresésében, valamint a válaszok kidolgozásában a gazdaság valamennyi szereplője érintett.

A klímakockázatokra, kissé pontosabban az éghajlatváltozásból eredő kockázatokra és azok hatásaira a pénzügyi stabilitás részeként kell tekinteni, sőt rendszerkockázatot jelentő tényezőként. Ennek értelmében a biztosítási szektor számára is a megoldandó feladatok közé tartozik, különösen a tevékenységükhöz szükséges és hosszabb távon is rendelkezésre álló szavatolóítke-követelmény megfelelés szempontjából.

A biztosítási szektorban megszokott a hosszú távú adatok gyűjtése, elemzése. Ezért a megfelelő lépések egyike, hogy megnézzék, milyen információk állnak rendelkezésre az éghajlatváltozásból eredő kockázatokat érintően, azokból milyen következtetések vonhatók le. A következő lépés annak felmérése: milyen további adatok gyűjtésére lehet szükség, hogy az elvárható legjobb válaszokat adják a felmerült problémák megoldásához.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos kihívások nemcsak kockázatok megjelenését jelentik, hanem egyúttal lehetőség is a biztosítási szektor számára. A biztosítási szektornak jelentős szerepe van az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok kezelésében. Joggal elvárt tehát a biztosítóktól, mint intézményektől, hogy képesek legyenek megfelelő kockázatkezelői magatartásra. A biztosítók a pénzügyi piacon egyszerre lépnek fel „kockázatot viselő”-ként és befektetőként, egyúttal kizárólagos

¹ Az „éghajlatváltozásból adódó kockázatok” és a „klímakockázatok” kifejezést a tanulmány szinonimaként használja.

szakértőként jelennek meg a klímakockázatokkal szembeni lehetséges biztosítások árazásában, az e kockázatokkal szembeni ellenálló képesség megteremtésében.

A biztosítási szektor számára nem teljesen ismeretlen a környezeti-, éghajlati változásokból eredő kockázatok azonosítása, kezelése, a felmerülő károk biztosítási termékekbe építése.

Történeti visszatekintésben is igazolható megállapítás: a vagyontárgyak védelmére irányuló igényeknek meghatározó szerepe van a biztosítás létrejöttében. Már a kora középkorban is a kereskedelem, az áruszállítás mind vízi, mind szárazföldi úton egyaránt kitett volt az éghajlati tényezőknek. Ezért szükségképpen megjelent az ellene való védekezésre igénye. Az ún. nem-élet („vagyon”) biztosítások esetében egyre szélesebb körben alapvető szempontként merült fel az éghajlatból adódó kockázatok és a bekövetkező károk ellensúlyozását szolgáló biztosítások szükségessége. Ezek a kockázatok a biztosítás történetének kezdetén a tengeri és a sivatagi viharok, a kereskedelem, az áruszállítás területén merültek fel. Majd a mezőgazdasági termelést is sújtó természeti károk kezelésének igénye is kialakult. A XX. századra már általánossá vált a vihar és jégverés, az épületekben keletkező üvegkárok, valamint a tűzkárok, vagy egyéb, a felsoroltaknál súlyosabb rongálódást okozó viharok, természeti károk (pl. épület tetőszerkezetének beomlása, az épület összedőlése) kezelése a biztosítási szektorban.

Mindezek a biztosítási szektor résztvevőit adatgyűjtésre, adatrendszeresítésre, előrejelzések figyelésére sarkallták, amelynek a szerepe egyre csak nőtt. Mindebből következik: a biztosítási ágazat számára különös jelentőségű az utóbbi évtizedek éghajlatváltozásából eredő kockázatok felmérése és beépítése a kockázatok mérlegelésébe és a díjszámításokba.

Közel 100 évvel korábbi eseményekre visszatekintve, például az 1936. évi jégkárokat illetően² is felvázolhatók a most zajló klíma/éghajlatváltozásból eredő problémák. Az 1936. év elején a szokásos szórványos kárbejelentések zajlottak, míg májustól megnövekedett és szokatlanul nagy arányú káresetet jelentettek a Jégkárfelvételi irodának.³

„Az 1936-ik év tavaszán a mezőgazdaságban már évek óta szinte megszokott elemi csapások elmaradása a kedvező terméskilátások, a terményárak emelkedése, továbbá a meteorológiai intézet hivatalos jelentései az üzlet kötésre is serkentőleg hatottak. Az üzlet korán megindult és már április 25-én 8000-en felül volt az ajánlatok száma, míg május 2-án az előző évi 7623 drb-al szemben a 16.000-et is meghaladta. Ez az arány aztán június első feléig fennállott, míg végeredményben 5000 drb-al haladta meg az előző évek kötvényeinek számát.

Az első kár április 20-án érkezett az irodához és a szórványosan jelentkező károk csak május végén szaporodtak fel, amikor is 5755 bejelentett kár volt, míg mult évben ugyanakkor 2830.

Június hó folyamán szokatlanul tömegesen érkeztek a kárjelentések, a hó végéig bejelentett károk száma 15.900, az elmúlt évben 9.584 volt.

A legsúlyosabb károk július 1, 2, 3 és 12-én Fejér, Borsod, Veszprém vármegyékben fordultak elő; e négy nap kártérítési összege az 1,464,000 pengőt meghaladta. Az idény folyamán pedig 22 olyan kárnap volt, amikor a naponta megállapított kártérítés 40.000 pengő fölé emelkedett.

² Magyar Biztosítási Évkönyv XXIX. évfolyam 1937-38, Kiadják: A Biztosítási és Közgazdasági Lapok, Budapest, VI., Vörösmarty-utca 43. Telefon: 1-209-29, 13-17 oldal; Megjegyzés: Szerzői jogok védelme! A Magyar Biztosítási Évkönyvben megjelent cikkek, ismertetések és statisztikai adatok közlését, másolását az 1921. évi LIV. t.-c. értelmében nem engedjük meg. uo. 12 oldal

³ A Magyar Biztosítási Évkönyv XXIX. évfolyam 1937-38. Az idézetekben a helyesírás a korabeliek szerinti.

A juniusi tömeges – bár viszonylag kisebb – károkat jelentő kárjelentések után a juliusi aratási károk voltak azok, amelyek az 1936. esztendő üzleti eredményeit igen kedvezőtlené tették, úgyannyira, hogy az utolsó évtizedben ehhez hasonló – az üzleteredményt valósággal katasztrofálisan sújtó jégidény nem fordult elő. 1936-ban a kötvények száma 45.818, a kárjelentések pedig 24.129 volt, tehát több mint minden második részvényre érkezett kárjelentés, amire még nem volt eset. Ezek rendezése a költségeket is lényegesen emelte.”

Ez a 45.828 db kötvény 150.518.416 pengőbiztosított összeget jelentett, amely kötvények díja 3.086.563 pengő volt; az 1936. évi károk és költségek összege 4.025.386 pengőt tettek ki.⁴

Érdemes még áttekinteni a biztosítási kötvények díjbevételeinek alakulását az érintett biztosítási ágazatokban. A tűzbiztosítás közel 20%-os visszaesést mutat az 1930-ban fennálló biztosításokhoz képest, de az 1935. évi adatot már 3,8%-kal meghaladta.⁵ A jégbiztosítás esetében ugyanezen időszakot tekintve a biztosítási kötvények díjbevétele a tűzbiztosításhoz hasonlóan több, mint 20%-os visszaesést produkáltak, az 1935. évihez viszonyított növekedése viszont 18,5%-os.⁶ A szállítmánybiztosításnál az 1930-1936. közötti időszakban 1933-ban látjuk a mélypontot, amikor gyakorlatilag 1/3-ra csökkent a díjbevétele az 1930-hoz viszonyítva, de ezt követően folyamatos növekedés tapasztalható. Az 1936. évi adat 14,1 %-kal haladja meg az 1935. évit⁷.

Mindezek az 1936. évi üzleti eredmény ismertetések sokkal tágabb körre világítanak rá, mint első olvasatra gondolnánk. Elsősorban arra az általános érvényű megállapításra juthatunk, hogy az éghajlati⁸ tényezők mindenkor jelentős hatást gyakoroltak a biztosítási szakmára és ezek kezelésére születtek is válaszok: vagyis „nincs új a nap alatt”. Továbbá az is megállapítható, hogy a tárgyidőszakot megelőző időszakok trendjei nem tekinthetők maradéktalanul kielégítő bázisnak jövőkép felvázolásához. Az aktuális folyamatok bármikor elmozdulhatnak, akár alapvetően eltérve a korábbiaktól. A koncentrációs kockázat is erőteljesen megjelenik. Mindezek ismeretében felértékelődik az a megközelítés, hogy szükség van a jövő történéseinek pontos(abb) becslésére, e történések bekövetkezési valószínűségének számítására. A megelőző, kellő időben történő fellépéshez, a ma használatos tesztelésre szolgáló forгатókönyveknek tehát a lehető legszélsőségesebb viszonyokat kell tartalmazniuk, a lehetséges kimeneteket bemutatva. A módszertanra, annak felülvizsgálatára, a felülvizsgálat gyakoriságára is nagy befolyást gyakorolnak ezek a körülmények. (Vizsgálandók a várható és eltérő kimenetek, azok mértéke, az ún. átállási kockázat, annak tovább gyűrűző hatásai, mindezek befolyása az üzleti modellre.)

Végző soron a biztosítók pénzügyi stabilitása, hosszú távú működése, a biztosítási kötvénytulajdonosok érdekeinek védelme a tét. A lehető legjobban felmért körülmények, az egyes tényezők alapos vizsgálata alapozhatja meg egy biztosító vezetőségének jó döntését, de legalábbis az adott pillanatban rendelkezésre álló információk alapján meghozható legjobb döntését.

A hivatkozott Magyar Biztosítási Évkönyv XXIX. évfolyam 1937-38 is foglalkozik a díjak (és az üzleti eredmények) tárgykörével, méghozzá a Biztosító Magánvállalatok m. kir. Állami Felügyelő Hatóságának körirata kapcsán: „A felügyelő hatóság a biztosító vállalatokat állandóan figyelmeztette a biztosítási gyakorlatban a díjak mérséklésében és a szerzési jutalék emelésében jelentkező kinövésére.

⁴ uo. 16. oldal

⁵ uo. 337. oldal

⁶ uo. 337. oldal

⁷ uo. 340. oldal

⁸ Ebben az időszakban még nem az éghajlati változásdominált.

A biztosító vállalatok maguk is szükségét érezték, hogy az üzleti gyakorlatban az éles verseny hatása alatt fellépett egészségtelen viszonyokat meg kell szüntetni és megegyezést létesítettek minimalis díjak alkalmazására nézve. Ebben a megegyezésben azonban a díjak nem feleltek meg az elégségesség követelményeinek és a felügyelő hatóság ezeket nem vette tudomásul, hanem ismételten leszögezte azt az álláspontját, hogy a vállalatoknak a felügyelő hatóság által jóváhagyott üzleti tervben megállapított díjakat be kell tartaniuk, annyival is inkább, mert ezek a díjak is éppen csak hogy a teljesítőképesség határán mozognak.”⁹

A biztosítás a gazdaság fontos része. Fejlettségéből levonható a következtetés: milyen színvonalú az adott országban a biztosítási kultúra. (Magán- és jogi személyek tekintetében egyaránt.) A gazdasági folyamatok, a pénzügyi stabilitás fenntartása megkívánja a biztosítási szektor intézményrendszerének biztonságos működését, beleértve az újonnan megjelenő kihívásokat, kockázatokat is. Továbbá nem hagyható figyelmen kívül a pénzügyi piac szereplőinek, az egyes szereplők különböző kockázatára adott válaszainak, intézkedéseinek egymásra gyakorolt hatása („interconnectedness” – amely kockázat nem tárgyja jelen tanulmánynak).

Az éghajlatváltozásból adódó kockázatok képezik ma a legnagyobb és leginkább sürgető, továbbá megoldásra váró kihívást.

2. Nemzetközi kitekintés, fókuszban az IAIS

A Biztosításfelügyelet Nemzetközi Szövetsége (International Association of Insurance Supervisors – IAIS) 1994-ben alakult szervezet *(amelynek a magyar felügyeleti hatóság alapító tagja, így kezdetektől részt vesz munkájában)*. Az IAIS alapvető célja, hogy nemzetközi alapelveket (Insurance Core Principles, ezen belül „standardokat”) dolgozzon ki, amely igazodási pont a biztosítási szektor felügyeletéhez, továbbá egyéb támogató anyagok kifejlesztését végzik, segítve az alapelveknek való megfelelést. Az IAIS fő törekvése a biztosítási piac stabilitásának erősítése, az ehhez szükséges keretek megteremtése, amely fórumot biztosít a tagjai számára a biztosításfelügyelet és a biztosítási piacok tapasztalatainak megosztására és a tagállamok közötti együttműködés fenntartására.

Az IAIS alapelveit, az Insurance Core Principles (ICPs) tekintve, megtalálhatók azok a kapaszkodók, amelyek segítségével szolgálhatnak a klímakockázatok kezelésében.

Hogyan használhatók az IAIS alapelvek, milyen megközelítéseket, módszereket lehet alkalmazni az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokból eredő kihívások és lehetőségek kezelésére, szem előtt tartva a végső célt, a tisztességes, biztonságos és stabil biztosítási piac fenntartását. Különös tekintettel arra, hogy ilyen széles bázisú, önkéntes követést alkalmazó szervezet tagsága nagyon eltérő helyzetben van; az egyes földrajzi régiók erőteljesebb érintettséggel rendelkeznek, adott esetben pont ezeken a helyeken alacsonyabb fokú a védelem (Afrika, Ázsia), míg máshol könnyebbnek tűnik az alkalmazkodás, akár társadalmi oldalról, akár szabályozói szinten is (Európa, USA). Ha mélyebbre ásunk, akkor ennél színesebb és bonyolultabb is a kép. Általánosságban érvényesnek tekinthető, hogy földrajzi adottságaik miatt egyes országokban magasabb kitettséggel kell számolni, továbbá az új helyzethez történő alkalmazkodás sem feltétlenül sikeres folyamat. Ennek felismerését gyakorlati segítség nyújtása is követte, ami az IAIS stratégiai partnereinek segítségével történik, s többek között célzott oktatási programok tartásával valósul meg. Megemlítenéd az Access to Insurance Initiative (röviden A2ii), amely globális partnerségi szervezetként azt a célt tűzte ki, hogy inspirálja és támogatja a felügyeletet az ún. társadalmi befogadás és felelősségteljes biztosítások előmozdításában, ezáltal

⁹ uo. 46. oldal [jóllehet az életbiztosítási ág költségpolitikájának kritikájaként merült fel, de általános érvényű a felügyelő hatósági megállapítás].

csökkentve a biztosítási szektor működésének sebezhetőségét. Az A2ii tulajdonképpen az IAIS standardok alkalmazásában és kapacitásépítésben nyújt segítséget, tudást generál és terjeszt, valamint támogatja a párbeszédet az érdekelték között regionális, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. Ebben a tevékenységében nagy szerepet játszik az oktatás, a különböző tréningek. Több évre visszamenőleg kiemelt figyelmet kap a klímakockázat, azaz az éghajlatváltozás hatásaival és a természeti katasztrófákkal szembeni ellenállóképesség ösztönzése; cél minél több jó gyakorlat azonosítása, megjelenítése.

Valamely adott térség nem mindegyik országa IAIS tag. Ennek ellenére elmondható, hogy az országok közötti együttműködés során a jó megoldások, példák az IAIS gyakorlatából hatással vannak a kívülállókra is. Több térségben gondot okoz, hogy kevesebb számú és nem mindig megfelelő képzettségű munkaerő áll rendelkezésre. Azonban a fejlődő térségek ugyanazokkal a kihívásokkal néznek szembe, mint általában mindenki.

Az egyes térségek felkészültsége nagyban befolyásolja a tréningek módját. Pl. korlátozottak a lehetőségek az online kurzusokra, így kevesebb résztvevő vonható be, míg fejlettebb technikai háttér esetén több kollégához eljuttatható a tudás, az információ. A klímakockázatok terén lépéskényszerben vannak az érintett felügyeleti hatóságok és az általuk felügyelt intézmények egyaránt.

A klímakockázatokhoz kapcsolódó feladatok összetettek. Elsőként az azonosításukat kell elvégezni, majd a hatásokból eredő kockázatok feltérképezése következik a megfelelő adatgyűjtésre támaszkodva, végül azok megjelenítése a biztosítók kockázatkezelésében és a működéshez szükséges szavatolótőke-megfelelésben.

- Milyen fogalmak és kockázat típusok azonosítása, felmérése szükséges.
- Prudenciális kockázatok vizsgálatára van szükség.
- Információ gyűjtése

A következőkben az IAIS vonatkozó dokumentuma¹⁰ alapján áttekintjük a legfontosabb kapcsolódó fogalmakat.

2.1. Az éghajlatváltozással kapcsolatos fogalmak áttekintése

A biztosítási felügyelet és maguk a biztosítók is erőfeszítéseket tettek az éghajlati kockázatok jobb megértése érdekében, de további elkötelezett munkára van szükség a tudatosság növeléséhez. Első lépésként az alapvető fogalmakat kell tisztázni, amelyek az alábbiak.

Klíma/éghajlatváltozás: közvetlenül vagy közvetve valamilyen emberi tevékenységnek tulajdonítható, amely a globális légkör összetételének megváltoztatását eredményezheti és amely tevékenységet meghatározott (hosszabb) időtartamon belül megfigyelnek, ami aztán összehasonlításra kerül a természetes éghajlati változékonysággal.

Fenntarthatóság kockázata: Környezeti, társadalmi vagy vállalatirányítási tényezőkkel kapcsolatos kockázatok. Az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok a fenntarthatósági kockázatok részét képezik.

¹⁰ Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector, Adopted by the IAIS Executive Committee – May 2021

Az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázat: A éghajlatváltozás által okozott vagy azzal összefüggő fizikai, átállási vagy felelősségi kockázatoknak való kitettség kockázata (a klíma- és éghajlatváltozás kifejezés felcserélhető, ahogyan ezt korábban jeleztük).

Környezeti kockázatok: A biztosító kitettségében jelentkező olyan kockázatok, amelyek a környezet károsodásával függenek össze, illetve abból erednek.

Felelősségbiztosítások kockázata: Az éghajlatváltozással kapcsolatos kártérítési igények kockázata a felelősségi politikák alapján (a biztosítási eseményekből következő kitettségek, biztosítási események kifizetései), valamint a biztosítókkal szembeni közvetlen fellépések, intézkedések az éghajlati kockázatok kezelésének elmulasztása miatt, vagy mert nem képesek kezelni az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokat.

Fizikai kockázatok: Az éghajlati trendekhez (pl. változó időjárási viszonyok, tengerszint emelkedése) és eseményekhez (pl. természeti katasztrófák, extrém időjárás) társuló fizikai jelenségek kockázata, amik fokozott károsodást és veszteséget okoznak.

Átállási kockázat („az átmenetet szolgáló időszak”): Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttéréshez kapcsolódik, annak zavaraiából és a folyamat során bekövetkező elmozdulásokból eredő kockázat, amely hatással lehet az eszközök (*befektetések fedezete*) értékére vagy az üzleti tevékenység költségeire.

2.2. Az éghajlatváltozással kapcsolatos prudenciális kockázatok áttekintése

Az éghajlatváltozás a pénzügyi közvetítőrendszer tekintetében is számos kockázat felmerülését eredményezheti. Többnyire behatárolt szabályozási és felügyeleti mozgástér áll rendelkezésre arra, hogy a figyelmet ezekre az új kérdésekre összpontosítsák. Azonban az éghajlatváltozásból eredő kockázatok azonnali cselekvést igényelnek, amelyek célja a folyamatban lévő negatív tendenciák hatásának feltartóztatása vagy visszafordítása. A felügyelet feladata, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket a biztosítókkal szemben minden olyan jelentős kockázat kezelése érdekében, amely hátrányosan érintheti a biztosítási kötvénytulajdonosokat és veszélyeztethetik a pénzügyi stabilitást. A korábbi pénzügyi válságok során valószínűtlennek ítélt események mára megvalósultak. Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok ugyanilyen fenyegetést jelentenek. Az alábbiakban áttekintjük, mely kockázatok vizsgálatára van szükség.

Biztosítási kockázat („underwriting risk”): Az éghajlatváltozás máris befolyásolja a nagy hatású természeti katasztrófák gyakoriságát, súlyosságát és koncentrációját szerte a világon, ami az időjárással összefüggő biztosítási károk növekedéséhez vezet.

Befektetési kockázatok: A biztosító befektetési portfóliójának értékét befolyásolhatja, ha olyan ágazatokba vagy eszközökbe fektet be, amelyeket fizikai események bekövetkezésének kockázata vagy átállási, az éghajlatváltozásból adódó tényezők veszélyeztetnek.

Likviditási kockázatok: Az éghajlatváltozásból eredő érzékeny kitettségekre vonatkozó megbízható és összehasonlítható információk hiánya bizonytalanságot okozhat az eszközzoldalon, és prociklikus piaci mozgásokat válthat ki; ilyenek lehetnek pl. a szén-felhasználású üzemekbe fektetett eszközök kényszerértékesítése, és az ebből következő potenciális likviditási problémák, valamint általában a felmerülő potenciális likviditási problémák.

Működési kockázatok: A fizikai éghajlati hatások befolyásolhatják a biztosító saját eszközeit (beleértve az ingatlant, a berendezéseket, az informatikai rendszereket és az emberi erőforrásokat), ami

megnövekedett működési költségeket okozhat, gátolhatja a követeléskezelési kapacitásokat vagy akár a működés leállításához is vezethet. Mindez kihatással lehet a kiszervezett tevékenységekre is.

Reputációs kockázat: Negatív nyilvános megítélést válthat ki, amikor a biztosítók olyan kockázatot vállalnak, vagy olyan ágazatokba fektetnek be, amelyekről úgy vélekednek, hogy hozzájárulnak az éghajlatváltozási kockázatokhoz. Jó példa erre az, amikor pl. társadalmi mozgalmak a fosszilis tüzelőanyagok elidegenítésére szólítanak fel, és a széntüzelésű erőművek biztosításának megszüntetésére. Továbbá az is negatív megítéléshez vezethet, amikor a biztosítónak a klímakockázatokra adott válasza az, hogy a biztosítási fedezet megfizethetőségét vagy elérhetőségét csökkenti.

Stratégiai kockázat: stratégiai kihívást jelent, illetve akadályozhatja a biztosító stratégiai céljainak elérését minden fizikai esemény, amely az éghajlatváltozásból adódó trendet mutat, vagy az éghajlatváltozás miatti átálláshoz kapcsolódó forgatókönyvként jelenik meg.

2.3. A klímakockázatok kezelésére keresett megoldásokhoz az IAIS alapelvek (ICPs) alkalmazása nyújthat segítséget

Az IAIS az utóbbi években szintén nagyobb hangsúlyt fektetett a klímakockázatok kezelésével kapcsolatos kérdésekre. Mindez számos IAIS alapelvben (IAIS Insurance Core Principles and Common Framework: ICPs, ComFrame, amit 2019. novemberben fogadott el az IAIS) is tetten érhető, mint pl. Felügyeleti felülvizsgálat és jelentéstétel (ICP9), Vállalatirányítás (ICP7), Kockázatkezelés (ICP8 és ICP16), Befektetések (ICP15), Nyilvánosságra hozatal (ICP20), de akár az Értékelési és tőkekövetelményekre vonatkozó (ICP14 és ICP17) alapelvek is megemlíthetők.

A felügyeleti felülvizsgálati és jelentési keretrendszer fedi le az IAIS ICP9 alapelv, amely a felügyeleti felülvizsgálatot segítő legfontosabb alapelvnek tekinthető. Ennek részleteit szintén indokolt felülvizsgálni a klímakockázatok értékelése szempontjából. Ebbe beletartozik a felügyeleti felülvizsgálati tervek készítése is, különös figyelemmel arra, hogy mennyire változó és összetett kockázatokot kell kezelni. Nyilvánvaló, hogy az éghajlatváltozás hatásaiként megjelenő kockázatok igen változó és összetett kockázatokot jelentenek. Az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok értékelésekor, az egyes biztosítók és a biztosítási szektor egésze szempontjából is meghatározó azok lényegességének megítélése. Általános gyakorlat, hogy a felügyeleti vizsgálódások az éghajlati kockázatnak a más prudenciális kockázati osztályokra gyakorolt hatását értékelik, nem pedig külön kockázati kategóriaként tekintik.

Az ICP9 a jelenlegi formájában is jól hasznosítható kiindulópontot biztosít azon felügyeleti számokra, ahol integrálni akarják az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok a felügyeleti felülvizsgálati programjukba és az eljárásaikba. Ezért bekérjük a szükséges számszaki és a nem számszaki (ún. szöveges) információkat az éghajlatváltozásból eredő kockázatokról, továbbá megteremtik a felügyeleti visszajelzés módszerét és a nyomon követést.

Az ICP14 és az ICP17 felülvizsgálatára és a szükséges módosítási javaslatok megtételére irányuló munka folyamatosan zajlik az IAIS munkaterve szerint, amely lépések a biztosítási tőke standard (ICS) monitoring időszakával vannak összefüggésben. Ez közvetlenül nem tárgya a jelen tanulmánynak, a lényegét kiemelve viszont érthető lesz az összefüggésre való hivatkozás. A pénzügyi piacok kihívásai, a rendszerkockázat azonosításának összetettsége okán indult el a csoportfelügyelettel szembeni elvárások módosításának igénye. E folyamat végeredményeként kiemelt mérföldkőként értékelendő, hogy tízéves előkészítő munka után elfogadásra került az ún. ComFrame-t és az ICS 2.0 verzió, ami 2020. januártól indult. A ComFrame az a keretrendszer, amely a nemzetközileg aktív biztosítók (IAIGs) azonosítására szolgál, velük szemben megfogalmazza az elvárt tőkemegfelelési szintet (ICS). A tőkemegfelelés (ICS) öt éves monitoring időszaka is megkezdődött tehát a ComFrame indulásával. A Holistic Framework szemlélet alkalmazása pedig azt a célt szolgálja, hogy lehetővé tegye a potenciális rendszerkockázatok kiszűrését egyedi és csoportszinten. Ehhez a folyamathoz kapcsolódva célszerű becsatornázni a klímakockázat tárgykörét és szempontjait.

Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok felmérése szempontjából az ICP16 Kockázatkezelés a szavatolótőke megfelelés érdekében elv sem megkerülhető; a végső cél a fizetőképesség fenntartása, a megfelelő szintű szavatolótőke biztosítása, így elengedhetetlen az ehhez szükséges hatékony kockázatkezelés. Az ICP16 felügyeleti elvárásokat támaszt azzal kapcsolatban, hogy a biztosítók hogyan koordinálják a kockázatkezelési, stratégiai tervezési és tőkekezelési eljárásaikat. Ezen eljárásokba építhető elem, hogy hogyan kell integrálni az éghajlattal kapcsolatos kockázatok a biztosító biztosítási kockázat vállalási szabályzatába, a garanciavállalási politikájába, vagy a saját kockázat- és szavatolótőke-megfelelésértékelés (ORSA) folyamatba (a stressztesztelésre és a forgatókönyv elemzésre összpontosítva).

Szót kell ejteni továbbá az ICP19 Üzletvezetés (üzleti magatartás) alapelvről is. Az üzletvezetés különösen lényeges szerepet játszik a jó hírnév megítélésében és a „greenwashing” kockázata szempontjából. Ez utóbbi esetében arról van szó, hogy tudatosan rossz, de legalábbis félrevezető információk közlése miatt, adott vállalat termékei vagy szolgáltatásai környezetbarátnak tűnnek. E hamis benyomás alapján a biztosító vezetése megfelelő befektetésnek tekinti az adott vállalatban való részesedést. Az ún. zöldre festés kockázata a biztosító saját tevékenységéből is eredhet, például az általa kínált befektetési lehetőségekről szóló kommunikáció és a valós befektetési tevékenység eltéréséből fakadóan. Az ICP19 közvetlenül nem illeszkedik a klímakockázatok kezeléséhez azonosított témakörökhöz, amelyek inkább a prudenciális felügyelést érintik, azonban meg kell jegyezni azt a fontos körülményt, hogy az ICP19 kapcsán éppen most zajlott az IAIS peer review felmérése, annak eredménye, illetve az annak alapján készülő jelentés ismeretében lehet erről a területről is később bővebben beszélni.

Kiemelést igényel továbbá az ICP24 Makroprudenciális felügyeletre vonatkozó alapelv. Az éghajlatváltozás rendszerszintű következményekkel jár. Annak felmérésében az egyik megfelelő eszköz a makroprudenciális szempontok szerinti stresszteszt végzése. Ennek segítségével megfelelő becslés nyújtható az éghajlatváltozásnak a biztosítási szektor egészére gyakorolt lehetséges hatásairól. Jelenleg az IAIS-ben az ICP24 alapelv alkalmazásának megkönnyítéséhez, az esetleges értelmezési nehézségek feloldásához készül tervezet. Ez a tájékoztató anyag különféle makroprudenciális eszközökre fog példákat bemutatni, amelyek közül hasznos eljárásokat lehet majd választani az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok felméréséhez, a felügyeleti célok megvalósításához.

2.4. Információ gyűjtése

Fontos kitérni arra, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatok gyors fejlődésére tekintettel, a felügyelet és a felügyelt szervezetek közötti egyértelmű, kétirányú kommunikáció megteremtése elengedhetetlen. A felügyeleti felülvizsgálatok és jelentések terén folytatott határokon átnyúló együttműködés szintén elősegítheti az információgyűjtés ésszerűsítését. Ily módon elkerülhető, hogy adott csoport több (ugyan arra vonatkozó) információigénylést kapjon különböző érintett felügyeletről.

Ezzel is elősegíthetők olyan elvárások, mint az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokra vonatkozóan a tudatos biztosítói magatartás, az átlátható és világos értékelés és információcsere. A felügyelet ennek érdekében oktatást (tréningeket, szemináriumokat) szervezhet a biztosítási szektor szereplői számára.

A kockázatok megfelelő értékelése érdekében működtetik a felügyeleti jelentési rendszereket/adatszolgáltatásokat, amelyek többnyire számszaki és nem számszaki (ún. szöveges)¹¹ információkat egyaránt tartalmaznak. Az új kihívásra, azaz az éghajlatváltozási kockázatokra vonatkozóan is szükség van a megfelelő információkra, hogy értékelni lehessen e kockázatok kezelését, a biztosítók valamennyi (fizikai, átállási és felelősségi) kockázatnak való kitettségét. A klímakockázatok számszerűsítésére használható technikák és modellek a fizikai kockázatok szempontjából előrehaladottnak tekinthetők, de még a legfejlettebb országokban is korai szakaszban vannak. Mind a felügyelet, mind a biztosítók számára nagy erőpróbát jelent a klímakockázatok hatásának teljes körű felmérése, következésképpen annak meghatározása, hogy a biztosítók képesek-e teljesíteni a biztosítási kötvénytulajdonosokkal szembeni kötelezettségeiket a kedvezőtlen éghajlati forgatókönyvek alapján. Mindazonáltal léteznek alkalmas kockázatértékelési eszközök, mint a stresszteszt és a forgatókönyv-elemzés. Azt a nézetet is meg kell említeni, hogy a klímakockázatok

¹¹ szokás egyszerűen „mennyiségi és minőségi” adatoknak is nevezni

modellezése és a kapcsolódó irányítási folyamatok megkönnyíthetik a biztosítón belüli kockázati stratégiáról szóló vitákat, amely egyesek szerint fontosabb is, mint a modellek számszerű eredményei.

2.5. Az éghajlatváltozásra vonatkozó lényeges információk

A jogszabályi előírásokon alapuló ma is működő felügyeleti jelentési követelmények szintén tartalmazzák az éghajlatváltozásból eredő kockázatok szempontjából jól hasznosítható adatokat (üzleti stratégia, kockázatkezelési szabályzat, eszközkitettség, stressz tesztek, forgatókönyvek eredményei). Ezek azonban nem az éghajlatváltozásból eredő kockázatok szempontjaira fókuszálnak, hiszen nem is ezzel a céllal határozták meg ezeket. Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok esetében alapvető cél a lényegesség megítélése, amelyhez megfelelő adatokat kell biztosítani.

A jelenlegi ismeretek és lehetőségek alapján tudomásul kell venni, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatokra vonatkozó adatok rendelkezésre állásának és a meglévő, működő jelentések és közzétételek összehasonlíthatóságának jelentős korlátai vannak.

Az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kockázatok felmérése érdekében hasznos a meglévő és bekérhető információkon, adatszolgáltatásokon felül eseti alapon kiegészítő információkat is gyűjteni. Ezek az eseti adatbekérések lehetnek felmérések és célzott kérdőívek is. Ez a forma lehetővé teszi, hogy az információgyűjtés gyors legyen és akár többször is megismételhessék. Azonban mégsem szerencsés, ha túlzottan az „ad hoc” információ igénylésre támaszkodnak, mivel rendkívül fontos megérteni az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kockázatokat. Idővel el kell mozdulni abba az irányba, hogy az éghajlatváltozási kockázatokra vonatkozó információs igények beépüljenek a rendszeres jelentéstételi követelményekbe.

A biztosító vezetésének különös felelőssége van, tekintettel arra, hogy az éghajlatváltozásból adódó kockázat fejlődő kockázati terület. Az igazgatótanács, a felügyelő bizottság, és az ellenőrzési funkciókat betöltők esetében is érvényesülnie kell, hogy alkalmazkodnak az új elvárásokhoz, ugyanakkor a rájuk ruházott szerepkörök szerint a feladatoknak és felelősségeknek továbbra is teljesülniük kell. Ez világos információs és jelentéstételi igények (mennyiségi, minőségi), beszerzések, elvárható készségek megfogalmazását igényli, amelyek egyértelműen pénzben kifejezve is megjelennek.

A feladatok teljesítése, nyomon követése és ellenőrzése érdekében a felelősségeket hozzá kell rendelni az egyes funkciókhoz, amelynek eredményeként magasabb szintű kockázati feltérképezés valósulhat meg. Ilyen módon a biztosító pontosabb képet kaphat arról, hogy az éghajlatváltozásból adódó kockázatok hogyan befolyásolják és alakítják az üzleti tevékenységüket. Az új információk ismeretében megfelelő módosításokat, kiigazításokat vezethetnek át a kockázatkezelésükben, ami egyúttal változásokat hozhat az irányítási rendszerükben is.

Áttekintést igényel a kanadai példa., ahol az egyik biztosító a közelmúltban létrehozta a Chief Climate Risk Officer szerepkört. Utóbbi a biztosító portfóliójában az éghajlatváltozásból adódó kockázattal kapcsolatos kitettségekért, és a rendszerszintű hatások értékeléséért felelős. Az Egyesült Királyság Prudenciális Szabályozó Hatósága (UK PRA) például előírja a biztosítók számára, hogy legyen felsővezetői funkciót betöltő személy („senior manager function”), akihez „az éghajlatváltozásból adódó kockázatok kezelése” felelősségi kört telepítik. Utóbbit az ún. felelősségi nyilatkozatban részletezik, továbbá a vonatkozó változó javadalmazási elem e teljesítményt megfelelően tükrözi, ideértve a kockázati kiigazítások alkalmazását is.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok egyértelműen hatást gyakorolnak a biztosító fizetőképességi helyzetére. Várható tehát, hogy ezt a hatást a meglévő kockázati kategóriákon belül figyelembe veszik, s e kockázatok lényeges változása esetén, a kockázatkezelési rendszert felülvizsgálják. A biztosítónak tehát fel kell mérnie és a kockázatkezelési politikájában dokumentálnia kell, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatok megjelennek a kockázatkezelési rendszerben, annak elemeiben. Különösen hangsúlyos ezeknek a kockázatoknak a megjelenítése a befektetési és biztosítási

kockázatvállalási politikákban, figyelemmel a lehetséges kockázatcsökkentő intézkedésekre, valamint arra is, hogy milyen gyorsan jelentkezhetnek ezek a kockázatok és milyen az időbeli alakulásuk.

Az éghajlatváltozásból adódó kockázatok, valamint a más azonosított kockázatokkal való kölcsönhatásuk azonosítása, nyomon követése, értékelése és kezelése érdekében a biztosítóknak olyan eszközöket szükséges fejleszteniük, ami egyaránt alkalmas a megbízható számszaki és a nem számszaki adatok gyűjtésére. Ennek az adatbázisnak lehetővé kell tennie, hogy a biztosító az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok különböző elemeinek összesített elemzését is elvégezhesse.

2.5.1. A klímakockázatok számszerűsítésére használható technikák és modellek

A klímakockázatok számszerűsítésére használható technikák és modellek a fizikai kockázatok szempontjából előrehaladottnak tekinthetők, de még a legfejlettebb országokban is korai szakaszban vannak. Nagy erőpróbát jelent (mind a felügyeletnek, mind a biztosítók számára) a klímakockázatok hatásának teljes körű felmérése, következésképpen annak meghatározása, hogy a biztosítók képesek-e teljesíteni a biztosítási kötvényekben vállalt kötelezettségeiket a kedvezőtlen éghajlati forgatókönyvek alapján. Mindazonáltal léteznek alkalmas kockázatértékelési eszközök, mint a stresszteszt és a forgatókönyv-elemzés. Azt a nézetet is meg kell említeni, hogy a klímakockázatok modellezése és a kapcsolódó irányítási folyamatok megkönnyíthetik adott biztosítón belüli kockázati stratégiáról szóló vitákat, amely egyesek szerint fontosabb is, mint például a modellek számszerű eredményei.

Az éghajlatváltozásból adódó kockázatok, valamint a más azonosított kockázatokkal való kölcsönhatásuk azonosítása, nyomon követése, értékelése és kezelése érdekében a biztosítóknak olyan eszközöket szükséges fejleszteniük, ami egyaránt alkalmas a megbízható számszaki és a nem számszaki adatok gyűjtésére. Ennek az adatbázisnak lehetővé kell tennie, hogy a biztosító az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok különböző elemeinek összesített elemzését is elvégezhesse. Például célszerű módszertanokat kidolgozni az éghajlatváltozás holisztikus kockázati modellezésére és forgatókönyv-elemzésére a mérleg mindkét oldalára vonatkozóan; ahogyan ezt a The Geneva Association „Anchoring Climate Change Risk Assessment in Core Business Decisions in Insurance”¹² című anyaga is taglalja.

Tehát további intenzív munkára van szükség mind a biztosítói, mind a szabályozói oldalról ahhoz, hogy az adatok hiányosságát megfelelően azonosítsák, és amelyek szükségesek előrettekintő éghajlati kockázatértékelés elvégzéséhez szükséges analitikai eszközök kifejlesztéséhez.

A legújabb szabályozási és felügyeleti fejlemények alapján megfogalmazható az az elvárás, hogy a biztosítók vezető testületein belül erős éghajlat-változási kockázatokot összefogó és irányító részlegre van szükség.

Az éghajlatváltozásból adódó kockázatok mérése fejlődő tudomány, amely kihívást jelent az adatok minőségével és rendelkezésre állásával kapcsolatban. Azonban elvárható, hogy a biztosítók elemzése megfelelő minőségű adatokra támaszkodjon, így a felmerült igények szerint, mind a mennyiség, mind a minőség oldaláról az adatok felülvizsgálatra és javításra (fejlesztésre) kerüljenek.

¹² The Geneva Association szervezet Anchoring Climate Change Risk Assessment in Core Business Decisions in Insurance anyaga, 2022. szeptember 12; az anyag a Geneva Association honlapján elérhető.

Az IAIS elkötelezettségére és folyamatos munkavégzésére példaként említhető az International Sustainability Standards Board (ISSB) számára írt levele (2022. július 29.)¹³, amely azt a fontos üzenetet tartalmazza, hogy következetes és egységes elvárások kialakítására van szükség, és ennek érdekében, minden érdekelt fél aktív együttműködése is szükséges.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos közzétételi követelmények teljesítőinek és a felhasználóinak is egyaránt fontos, hogy a biztosítók számára globálisan következetes jelentéstételi standard álljon rendelkezésre. További nagyon fontos körülmény, hogy ez következetes, egységes elvárásokat felállító klímajelentés legyen. Az IAIS támogatandónak tart minden olyan munkacsoportot és fórumot, amely megvizsgálja az ISSB standardjainak összeegyeztethetőségét más standardalkotási tevékenységekkel (pl. US SEC¹⁴ és EFRAG¹⁵) az éghajlatváltozási kockázatokkal kapcsolatos jelentési és közzétételi területen. A minél nagyobb összehangolás jelentősen csökkenti a jelentéseket kitöltők terheit, és összehasonlíthatóbbá teszi a közzétett információkat.

Az IAIS arra törekszik, hogy a biztosítóktól elvárt közzétételek minősége folyamatosan javuljon (ideértve a vonatkozó IFRS¹⁶ előírásoknak való megfelelést is).

Szükségnek tűnik azonban, hogy az ISSB vegye figyelembe a biztosítási szektor befektetői és más kockázatvállalásból adódó sajátos jellemzőit is, mivel ezzel jobban tükröződnének az elvárt egységes elvárások a standardban. Ezen túlmenően a biztosítókat is segítené a megfelelő minőségű és részletes nyilvános közzététel. Az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok az IAIS stratégiai témái között szerepel. Az IAIS jelentős munkát vállal az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok felmérése és kezelése érdekében, összhangban a biztosítási kötvénytulajdonosok védelmével és a globális pénzügyi stabilitás fenntartásával. Az IAIS szorosan nyomon követi az ISSB által elért eredményeket, és felülvizsgálja az IAIS felügyeleti közzétételi követelményekre vonatkozó saját standardjait annak megállapítása érdekében, hogy szükséges-e további felülvizsgálat. A felügyeleti jelentéstétel kapcsán ki kell térni arra a körülményre, hogy az IAIS az éghajlattal kapcsolatos adatokat gyűjti az éves globális megfigyelési tevékenységük részeként, amelyben értékeli a globális biztosítási szektorban rejlő kockázatokat.

2.5.2. A gyakorlat oldaláról való megközelítés

Figyelmet igényel az „Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector” című anyag. E nyilvánosan is elérhető dokumentum az IAIS e témában végzett felmérésében résztvevő tagjai által megosztott információk alapján több példát is ismertet. Ezek képet adnak arról, hogyan kezelik, illetve adott esetben milyen jogszabályi keretek állnak rendelkezésre a felügyeleti hatóságok számára, vagy egyéb elvárást támasztanak az éghajlatváltozásból adódó kockázatokat bemutató adatok bekérésére, nyilvánosságra hozatalára.

A *Franciaországban*¹⁷ hatályos, az ökológiai átmenetről és zöld növekedésről szóló törvényi szintű rendelkezések értelmében, a francia biztosítók kötelesek közzétenni, hogyan veszik figyelembe a

¹³ Az IAIS levele az ISSB számára az éghajlatváltozással kapcsolatos közzétételi követelményekről: ISSB exposure draft on climate disclosure, az IAIS honlapján nyilvánosan elérhető dokumentum.

¹⁴ Amerikai Értékpapír- és Tőzsd felügyelet (angolul US Securities and Exchange Commission)

¹⁵ Az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport (angolul European Financial Reporting Advisory Group), 2001-ben hoztak létre az Európai Bizottság ösztönzésére, az európai számviteli szakmát képviselők részvételével.

¹⁶ Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok, röviden: IFRS-ek (angolul: International Financial Reporting Standards)

¹⁷ Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector, Adopted by the IAIS Executive Committee – May 2021, 34. oldal,

befektetési döntéseikben az ESG kritériumokat (angolul: Environmental, Social and Governance criteria)¹⁸. Az ACPR (Autorité de contrôle prudentiel et de résolution/Prudenciális felügyeleti és szanálási hatóság) már 2019 áprilisában közzé tette e jelentések felülvizsgálatának főbb megállapításait, amivel az volt a célja, hogy felhívja a biztosítókot, jobban vegyék figyelembe és kezeljék az ESG-kockázatokat, elsősorban előremutató megközelítés kidolgozásával és megfelelő forgatókönyvek alkalmazásával. Az ESG kockázatokról szóló jelentés 76%-a külön jelentésként készült, csak 24%-uk építette be azt már meglévő jelentésbe, például a felügyelet számára küldendő éves jelentésbe. Valamennyi biztosítócsoport ismertette az ESG-kritériumok és a használt besorolások figyelembevételét. Szinte minden biztosító alkalmazott kizárási vagy értékesítési elemeket a szabályzataiban, többnyire környezetvédelmi kritériumok alapján (például a szénbányászatból való kivonás), és zöldkötvény-befektetési politikával is rendelkeznek. A legelterjedtebb mérőszám ezeknél a befektetési döntéseknél az eszközök szén-dioxid-intenzitás érintettségének mértéke. Az egyéb használt mutatók hitelminősítő intézetektől vagy állami intézményektől származnak. A vizsgált mintának csak a felénél volt az a tapasztalat, hogy meghatározták, a vállalkozást érintő éghajlati kockázatok fizikai vagy átállási kockázatok-e. Ugyanakkor a vonatkozó jogszabály előírja a pénzügyi intézményeknek, hogy jelentést tegyenek az éghajlati kockázatoknak való kitettségükről, különösen a tulajdonukban lévő eszközök GHG-kibocsátásáról (átállási kockázat). Arra a megállapításra jutottak, hogy kevés információt tesznek közzé az ESG-kockázatok kezeléséről. Egyes csoportok azt jelezték, hogy megpróbálják befolyásolni azoknak a cégeknek az ökológiai átállását, amelyekbe befektetnek. Más csoportoknál például társadalmilag felelős befektetésekkel foglalkozó csapatot is létrehoznak.

*Japánban*¹⁹ a globális felmelegedés ellen való fellépés vagy intézkedések előmozdításáról és az energiafelhasználás racionalizálásáról szóló törvény értelmében meghatározott küszöbérték felett az üvegházhatású gázokat (GHGs) kibocsátó vállalatok kötelesek jelentést tenni a kormányzatnak, amely összegyűjti és nyilvánosságra hozza ezeket az információkat. Ezen túlmenően a Vállalatirányítási Kódex, amelyet a tőzsdén jegyzett társaságok „betart vagy magyaráz” alapon fogadtak el, az érintettek szélesebb körű bevonására szólít fel, kiemelve az ESG fontosságát. Elmondható továbbá, hogy Japánban van a világon a legtöbb az éghajlatváltozással kapcsolatos pénzügyi tájékoztatással/nyilvánosságra hozatali követelményekkel foglalkozó munkacsoportot (TSFD²⁰) támogató intézmény, számuk 358 (2021 márciusában). Ezen belül 13 biztosító található, amelyek a biztosítási szektor teljes vagyonának több mint 70%-át fedik le. Tekintettel az éghajlatváltozásból adódó kockázatok egyre tudatosabb kezelésére, az ezzel kapcsolatos információs igényekre, Japánban 2019. május 27-én létrehozták a TCFD-konzorciumot, amely standard állításra létrejött magán kezdeményezésű szervezet. Ez a konzorcium 2020. júliusban felülvizsgálta és speciális ajánlásokat tett az élet- és nem-életbiztosítóknak az éghajlatváltozásból következő kockázataikkal kapcsolatos közzétételük további javítása érdekében. 2021 áprilisában a JFSA (Financial Services Agency, Japán) és a Tokiói Értéktőzsde közzétette a már említett Vállalatirányítási Kódex felülvizsgálatának tervezetét, amely előírja, hogy az „elsődleges piacon” jegyzett társaságok a TCFD ajánlásain alapuló információkat tegyék közzé a „betart vagy magyaráz” alapon. A felülvizsgálatot nyilvános konzultációt követően 2021 júniusában véglegesítették.

¹⁸ A környezetvédelmi, társadalmi és irányítási („ESG”) kritériumokat a befektetések megválasztására és a felelősségteljes magatartásra való ösztönzésre használják.

¹⁹ Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector, Adopted by the IAIS Executive Committee – May 2021, 35. oldal

²⁰ Angolul: Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TSFD)

Az *Egyesült Államokban*²¹ a Climate Risk Disclosure Survey-t a NAIC (National Association of Insurance Commissioners - USA)²² fogadta el 2010-ben. Jelenleg ezt a kérdőíves felmérést egy több (USA) államra kiterjedő kezdeményezés kezeli, amely magában foglalja Kaliforniát, Connecticutot, Minnesotát, Új-Mexikót, New Yorkot és Washingtonot. A felmérés nyolc kérdésben arra kér választ a biztosítóktól, hogy írják le, hogyan építik be az éghajlati kockázatok mérséklését, kockázatkezelési szabályzatukba, a befektetési és üzleti terveikbe, továbbá azonosítsák azokat a lépéseket, amelyek a kulcsfontosságú ügyfélkör és a biztosítási kötvénytulajdonosok bevonására irányulnak az éghajlatváltozás következtében jelentkező kockázatok témájában. A kérdőívet évente töltik, tehát az adatok gyűjtése éves gyakoriságú. A válaszok a 100 millió USD feletti direkt biztosítások díjelőírását tartalmazza (ez körülbelül 1200 egyedi biztosító, amik az Egyesült Államok direkt biztosítási díjbevételeinek több mint 70%-át teszik ki). Az éves válaszokat nyilvánosan elérhető adatbázisba rendezik, amely a Kaliforniai Biztosítási Minisztérium honlapján található.

2.6. Az adatgyűjtéssel és a módszertanokkal kapcsolatos felvetések

Az IAIS hivatkozott „Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector” anyaga, ezen belül a 19-21 pontja áttekintést nyújt az adatgyűjtésről és az azzal kapcsolatos módszertanokról is.²³

A kockázatok megfelelő értékelése érdekében a felügyeletnek mennyiségi és minőségi információkkal kell rendelkezniük a fizikai, az átállási és felelősségi kockázatoknak való kitettségéről, valamint az éghajlatváltozásból eredő kockázatok kezeléséről (a szemléltető példákat az 1. táblázat tartalmazza). A releváns nyilvános adatok származhatnak az előző pontban már ismertetett éghajlatváltozással kapcsolatos pénzügyi tájékoztatással/nyilvánosságra hozatali követelményekkel foglalkozó munkacsoportok ajánlásaihoz („TCFD-hez”) igazított közzétételekből vagy a felelős befektetési kezdeményezésre (angolul: Principles for Responsible Investment²⁴) vonatkozó elvekkel összhangban lévő jelentésekből. A meglévő adatszolgáltatási követelményekből adódó releváns információk származhatnak a biztosító üzleti stratégiájának vagy kockázatkezelési és irányítási dokumentációjának értékeléséből, az eszközkitettségekre vonatkozó részletes adatokból, illetve a stressztesztelés és a forgatókönyv-tesztelés eredményeiből is.

El kell ismerni, hogy az adatok rendelkezésre állása és az éghajlattal kapcsolatos már meglévő jelentések és közzétételek összehasonlíthatósága jelentős mértékben korlátozott. Az ICP 9.4 standardban írtak szerint a felügyelő "szükség szerint gyakoribb adatszolgáltatást és/vagy további információkat kér a biztosítóktól". Az éghajlati kockázatok értékeléséhez számos felügyeleti hatóság hasznosnak találja, hogy eseti alapon, például felmérések és célzott kérések révén kiegészítő információkat gyűjtsön. Ez lehetővé teszi az információgyűjtés gyors és iteratív megközelítését. Tekintettel e kockázat megértésének fontosságára, a felügyeleti hatóságoknak csökkentenie kell az ad hoc információkérésekre történő támaszkodást. Az éghajlati kockázatokkal kapcsolatos tájékoztatási igényeknek fokozatosan a rendszeres jelentéstételi követelményekbe szükséges beépülniük.

²¹ Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector, Adopted by the IAIS Executive Committee – May 2021, 36. oldal

²² NAIC: az Amerikai Egyesült Államok Biztosításfelügyeleti nemzeti szövetsége

²³ u.o (19-21 pont)

²⁴ A PRI a felelős beruházásának legfőbb támogatója. Arra ösztönzi a befektetőket, hogy felelősségteljes befektetést hajtsanak végre a megtérülés növelése és a kockázatok jobb kezelése érdekében, viszont nem a saját profit érdekében működik. Együttműködik a globális döntéshozókkal, de nem áll kapcsolatban egyetlen kormánnyal sem; munkáját támogatja az Egyesült Nemzetek Szervezete de a PRI nem része az ENSZ-nek.

A felügyeletiek által belföldön és a határokon átnyúló tevékenységeknél egyaránt alapvető fontosságú az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokra vonatkozó információk megosztása és az ehhez kapcsolódó együttműködés. Ugyanazon joghatóságon belül ez az együttműködési és információs megosztási megállapodás az IAIS többoldalú egyetértési megállapodásán (ún. MMoU) keresztül, vagy más szektorok felügyeleti hatóságaival, valamint a felügyeleti és a prudenciális felügyeletiek közötti egyéb mechanizmusokon keresztül is megvalósulhat. Mivel ezek az információ megosztások a biztosítási csoportok határon átnyúló felügyeletére is kiterjednek, az együttműködés ebben az esetben is megvalósítható a már kialakított és bevált mechanizmusok, főként az IAIS többoldalú egyetértési megállapodása (ún. MMoU) révén. Jól bevált forma a felügyeleti kollégium is. Azon belül megvitathatják például a természeti katasztrófákra vonatkozó modellek és feltételezések alkalmazását az éghajlatváltozás figyelembevétele érdekében, többek között stresszforogatókönyvek lefuttatásával is. Az ilyen információmegosztásnak és együttműködésnek elő kell segítenie a csoport egészét érintő kockázatok következetes, csoportszintű értékelését, többek között az összesített kockázati kitettségek, a szakértői csoportelemzés és más releváns felügyeleti eszközök figyelembevételével. A felügyeleti felülvizsgálattal és jelentéstétellel kapcsolatos, határon és szektorokon átnyúló együttműködés szintén segíthet az információgyűjtés egyszerűsítésében, és annak elkerülésében, hogy a biztosítók a többi érintett felügyeleti hatóságtól származó többféle információkéréssel szembesüljenek.

Tekintettel a klímakockázatok gyors ütemű fejlődésére, elengedhetetlen a felügyeletiek és a felügyelt intézmények közötti egyértelmű, kétirányú kommunikáció. Ennek formája nem feltétlenül kell, hogy „írásban” rögzített legyen. Különböző egyeztetések, megbeszélések is napirendre tűzhetik ezeket a kérdéseket. Ez a kommunikáció segít abban is, hogy jobban megérthetők legyenek a biztosítók előtt álló kihívások, s hogy megtalálják a leküzdésükre adható, megfelelően hosszú távú megoldásokat. A felügyeletiek a biztosítási szektorra jellemző és biztosítóspezifikus kommunikációs megközelítések kombinációját alkalmazzák. Céljuk, hogy segítsék a tudatosság növelését és előmozdítsák az átláthatóságot azon felügyeleti elvárások kapcsán, amelyek a biztosítók éghajlatváltozásból adódó kockázataihoz kapcsolódnak.

1. táblázat: Szemléltető példák a vonatkozó mutatókra

A biztosítótól való klímakockázatokra vonatkozó adatkéréskor a felügyeletiek az alábbi táblázatban lévő példákat vehetik fontolóra, a bemutatott mutatók és információforrások olyan példák, amelyeket többek között a SIF és az Egyesült Államok Biztosításfelügyeleti Nemzeti Szövetsége (US NAIC) által közzétett iránymutatások is használnak.		
	Kvalitatív kérdések	Kvantitatív információk
Általános kérdések	- Melyek az éghajlatváltozással kapcsolatos környezeti, gazdasági, társadalmi, politikai, technológiai vagy reputációs kockázatok és lehetőségek, amelyek relevánsak a biztosító számára? - Végrehajtottak-e vagy terveztek-e a biztosító üzleti modelljében, stratégiájában és/vagy kockázatvállalási hajlandóságában bármilyen lényeges változtatást az éghajlattal kapcsolatos jelenlegi és potenciális	- Az ágazatok szén-dioxid-intenzitása mind az eszköz-, mind a kötelezettség kitettségek tekintetében; vagy - ESG/klímakockázat értékelés, ha rendelkezésre áll (akár belső fejlesztésű vagy harmadik féltől).

	jövőbeli kockázatokra válaszol? • Kiterjed-e a biztosító stratégiája az éghajlatváltozás kezelésére? • Vannak-e olyan irányítási struktúrák a biztosítóban, amelyeken keresztül az igazgatósági tagok felügyelhetik az éghajlattal kapcsolatos kockázatokat? Van-e olyan igazgatósági tag, akinek a felelőssége e kockázatok kezelése?	
Fizikai kockázat	• Számít-e biztosító arra, hogy a fizikai kockázatok lényegesen befolyásolják az üzleti teljesítményt, a piaci kereslet, a kárigényekkel kapcsolatos tapasztalatok vagy más tényezők szempontjából? • Számít-e a biztosító arra, hogy a fizikai kockázatok lényegesen befolyásolják a befektetési portfóliójában lévő pénzügyi eszközök értékelését, és hogyan fognak bekövetkezni ezek a kockázatok rövid, közép- és hosszú távon? • A biztosító közvetlenül vagy közvetve beépíti-e az éghajlattal kapcsolatos tényezőket a biztosítási termékek árazásába és a biztosítási kockázatvállalásába?	Az éghajlatváltozással, annak kockázataival szembeni kiszolgáltatottság mérése, például a Notre Dame Global Adaptation Initiative (ND-GAIN) index²⁵ alapján vagy a Standard & Poor's módszertan szerint; • [A ND-GAIN országindex rangsorolja az országokat (177) az éghajlatváltozásból eredő sebezhetőség és a felkészültség (az alkalmazkodási készség) szerint. Harminchat mutató járul hozzá az ND-GAIN sebezhetőségi mérték megállapításához, kilenc mutató pedig a készenlét méréséhez. Az egyes mutatók és adatforrásaik magyarázata megtekinthető itt: viewed on the Indicators page. Magyarország az 50. Malajzia előtt és Uruguay pedig utána következik a rangsorban.] • Azon erőművek, ipari létesítmények területének százalékos aránya, amelyek különböző szintű vízhiánynak, árvíz- és erdőtűzek kockázatának vannak kitéve. Pl. a Paris Agreement Capital Transition Assessment (PACTA,) modelljére támaszkodva a méréshez. [Ez a modell előretekintő, tudományosan megalapozott forgatókönyv-elemzéssel nyújt segítséget az éghajlatváltozáshoz igazodó finanszírozási döntések meghozatalában a pénzügyi szektor szereplőinek (beleértve a felügyeleti hatóságokat is).] • Árvíz kockázatnak való kitétség vagy az

²⁵ A Notre Dame Global Adaptation Index a Notre Dame Egyetem Környezeti Változási Kezdeményezésének programja. A Notre Dame Global Adaptation Index (ND-GAIN) rangsorolja az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás teljesítményét 177 országban az elmúlt 17 évben.

		ingatlanbefektetésekből származó veszélyeknek való kitettség; • Mezőgazdasági biztosításokban az aszály, időjárási körülmények/jellemzők változásai és az éghajlatváltozás egyéb hatásainak való kitettsége; • Katasztrófakockázati modellek kimenetei.
Átállási kockázat	• Számít-e a biztosító arra, hogy az átállási kockázatok lényegesen befolyásolják a biztosítási kockázatvállalás üzleti teljesítményét, a piaci kereslet, a kárigények terhe vagy más tényezők tekintetében? • Milyen mértékben tartalmaz a befektetési stratégia éghajlatváltozásból következő kockázatokkal kapcsolatos megfontolásokat, és a biztosító megfelel-e az általa felállított stratégiájának?	• Az energiahatékonysági besorolások szerinti címkézés a biztosítók ingatlan- és/vagy lakóingatlan-portfólióiban; • A különböző eszközök szén-dioxid-intenzitási besorolása és azon eszközök aránya, amelyek ki vannak téve a szén-dioxid-intenzív iparágaknak; • A portfólióban megjelenő, feltételezhető felmelegedés okozta kockázatok, például a (a korábban hivatkozott) PACTA modell segítségével.
Felelősség-kockázat	• Született-e jogi ítélet az Ön joghatóságában az éghajlatváltozással kapcsolatos károkért való felelősségről? • Hogyan vélekednek arról, hogy a biztosító közvetlenül vagy közvetve ki lehet téve az éghajlatváltozásból eredő felelősségi kockázatoknak, akár most, akár a jövőben?	• A szén-, olaj- és gázipari tevékenységekre vonatkozó általános biztosítások éghajlatváltozásból adódó kockázatokkal kapcsolatos peres eljárásoknak való kitettsége; • Az igazgatóságra és a munkatársakra kiterjedő releváns biztosítási kötelek (azaz a vonatkozó felelősségbiztosítások) portfóliója; • Az éghajlatváltozásból adódó kockázatokkal kapcsolatos peres eljárásoknak való kitettség a szakmai felelősségbiztosítások esetében; ilyen például az építészek szakmai felelősségvállalási kockázatai között az árvíz fokozott kockázata, amely új elemként jelent meg a felelősségbiztosítási termékek fejlesztésében.

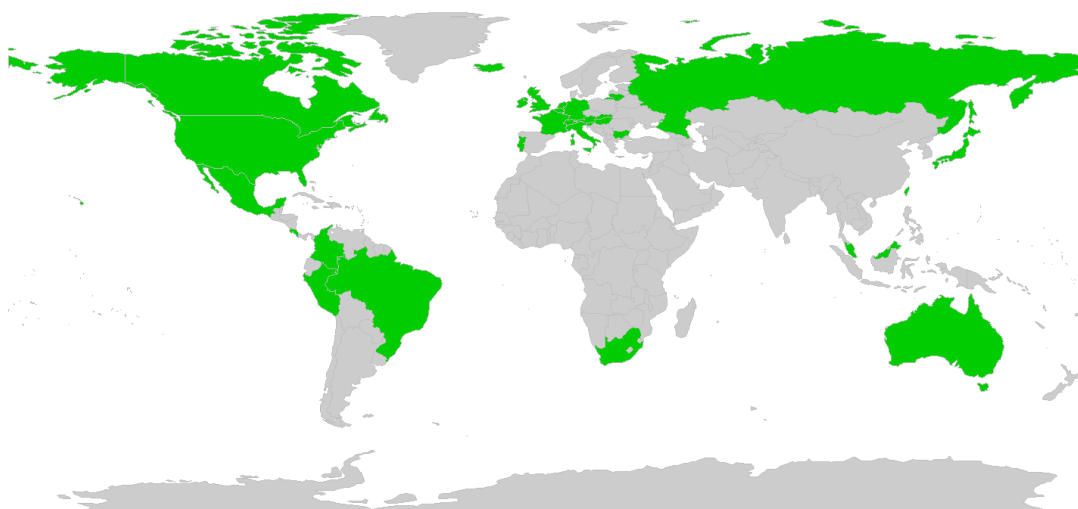
2.6.1. A GIMAR jelentések

Az IAIS által (évente) megjelentetett Global Insurance Market Report (GIMAR) külön kiadása készült „**A klímaváltozás hatása a biztosítási ágazat pénzügyi stabilitására**” címmel. A rendszeres GIMAR bemutatja az IAIS Globális Monitoring Gyakorlatának (GME) eredményeit. Ez az IAIS azon eszköze, amely a globális biztosítási szektor kockázatainak és trendjeinek nyomon követésére, valamint a rendszerszintű kockázatok lehetséges kialakulásának felmérésére szolgál. A GIMAR e speciális kiadása

pedig mélyebben foglalkozik az egyes éves GME-ből származó lényeges témákkal²⁶. Ez a speciális jelentés az első kvantitatív globális tanulmány a klímaváltozás biztosítási szektorra gyakorolt hatásáról. Bár a biztosítók mind az eszköz, mind a kötelezettségek oldalán ki vannak téve az éghajlatváltozás következményeinek, a jelentés kizárólag a biztosítók eszközeire összpontosít. A biztosítók olyan kockázatokat vállalnak, amelyeket az éghajlatváltozás érinthet, valamint olyan eszközökbe fektetnek be, amelyeket az éghajlatváltozás érinthet. A jelentésben 32 IAIS tagország adataira támaszkodhattak (amely egyébként a globális biztosítási piac 75%-át fedi le). Azonban a felmérés által összegyűjtött adatok alapvetően a biztosítási szektorban a rendszerkockázatok felmérésére és mérséklésére szolgáló IAIS holisztikus keretrendszer szempontjai tükrözik. Ezenkívül forgatókönyveket dolgoztak ki az éghajlatváltozás hatásának előretételező értékelésére.

²⁶ Az IAIS által (évente) megjelentetett Global Insurance Market Report külön kiadása készült „A klímaváltozás hatása a biztosítási ágazat pénzügyi stabilitására” címmel; a dokumentum elérhető az IAIS honlapján. A kiadvány elkészítésében részt vettek: Jérôme Bourtembourg and Laura Languedoc (NBB: National Bank of Belgium), George Overton (ACPR Autorité de contrôle prudentiel et de résolution, France) and Marcelo Ramella (BMA: Bermuda Monetary Authority)), akik munkáját támogatta az IAIS titkárság (Aurélien Cosma, Tomas Stastny and Hanne van Voorden), valamint konzultációs partnerként az IAIS Macropprudential Monitoring Working Group (MMWG).

1. ábra: Az adatgyűjtésben résztvevő országok földrajzi megoszlása

Forrás: Global Insurance Market Report Gimar Special Topic Edition 19. oldal

A jelentés hangsúlyozza, hogy az éghajlattal kapcsolatos kockázatok elemzése fogalmi és módszertani kihívásokat jelent. Különös tekintettel arra, hogy az éghajlatváltozás bizonytalan folyamat. Annak nem lineáris hatásaival kapcsolatos ismeretek hiányosak, továbbá hiányosak az ezeket befolyásoló erőkről, és ezek kapcsolódásáról a pénzügyi szektorhoz. Nincs globálisan egységes keret az éghajlatváltozással kapcsolatos pénzügyi információk mérésére: hiányoznak a következetes módszerek, egységes mérőszámok és az éghajlatváltozással kapcsolatos összehasonlítható, nyilvános közzétételi követelményeknek megfelelő adatok. (Itt kell megjegyezni, hogy Basel Committee on Banking Supervision már rendelkezik a kérdéssel kapcsolatos empirikus összefoglaló anyaggal.)

A biztosítók éghajlatváltozással szembeni kitettségére vonatkozó mennyiségi adatok szerint a biztosítók befektetési eszközeinek több mint 35% -a (beleértve a részvényeket és a vállalati kötvényeket, hitelek és jelzáloghiteleket, államkötvényeket és ingatlanokat) az éghajlatváltozási kockázatoknak ki van téve. A részvények, a vállalati kötvények, a hitelek és a jelzálog-hitelek eszközön belül, az éghajlatváltozással kapcsolatos kitettségek többsége a lakás- és energiaigényes ágazatokhoz kapcsolódik. A jelentés ugyanakkor jelentős regionális különbségeket is kiemel a mérleg eszközösszetétele és az éghajlattal kapcsolatos ágazatokkal szembeni kitettségek tekintetében.

Az éghajlatváltozás egyértelműen azonosítható a pénzügyi kockázatok egyik forrásaként. Hatással lehet az egyes pénzügyi piacok intézményi szereplőire, így a biztosítók ellenállóképességére („stressztűrő képességére”), valamint a pénzügyi stabilitásra a fizikai kockázatok és az átállási kockázatok révén. A fizikai kockázat az éghajlatváltozással kapcsolatos tendenciákhoz kapcsolódó fizikai jelenségek (pl. változó időjárási viszonyok vagy emelkedő tengerszint) és események (például természeti katasztrófák vagy szélsőséges időjárás) miatti megnövekedett kárra és veszteségre utal. Az átállási kockázat az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttéréssel kapcsolatos zavarokra utal, amelyek befolyásolhatják az eszközök értékét vagy az üzleti tevékenység költségeit.

2. ábra: Az éghajlatváltozás hatása a biztosítók eszközeire és a tovagyrűző hatások

Az éghajlati kockázatok forrásai	A biztosítási szektorra gyakorolt hatás	Átállási csatornák	A pénzügyi rendszer fertőzés kockázatai
Átállási kockázat	Hitelkockázat	Kitettség	Hitelpiaci veszteségek

	• Hitelképesség • Nemteljesítések		
Szakpolitikák és szabályozás Technológiai fejlesztés Fogyasztói/befektetői preferenciák	Piaci kockázat • Eszközök leértékelése • Elértéktelenedő eszközök Likviditási kockázat • Kevésbé likvid eszközök • Refinanszírozási kockázat • Tömeges visszavásárlások, értékpapír-kölcsönzés, származtatott ügyletek Reputációs kockázat	Befektetések kitettsége • Pénzügyi támogatás a kitett szektoroknak • Jövedelmezőség csökkenése Partnerkockázati kitettség • Koncentrációs kockázat az eszközállományban • Finanszírozás, hitelezés • Elértéktelenedő eszközök	• A veszteségek átruházása más piaci szereplőkre • Jelzáloghitelek és ingatlanportfóliók • Kereskedelmi-hitel biztosítási portfóliók Pénzpiaci veszteségek • Piaci hiányosságok • Eszközárak volatilitása • A hitelnyújtási tevékenységek összekapcsoltsága • a pénzügyi intézmények finanszírozásának / likviditásának korlátozása
Fizikai kockázatok		Alacsonyabb ingatlanértékek Eszközeladások • Nagyarányú értékesítés • Visszavásárlások	
Időjárási szélsőségek Az éghajlatváltozás hosszú távú tendenciái, jellemzői	Piaci kockázat Hitelkockázat Likviditási kockázat	felelősség (biztosítással) kapcsolatos kockázatok • Az újjáépítéshez szükséges korlátozott finanszírozás • Az árutőzsdei árak növekedése	Prociklikus magatartás • Pénzpiaci veszteségek • Hitelpiaci veszteségek
Az éghajlat és a reálgazdaság közötti visszacsatolás	Gazdasági hatás és átviteli csatornák		Visszacsatolás a reálgazdaság és a pénzügyi rendszer között
	Egyéni vállalkozások/háztartások pl. lakás-, vállalati hitelek, hitelbiztosítás		
	Makrogazdasági hatások Tőkeamortizáció, termelékenység változásai		
	Társadalmi hatások Munkaerő-piaci kérdések, társadalmi-gazdasági konfliktusok, kormányok által gyakorolt hatások		

Forrás: Global Insurance Market Report Gimar Special Topic Edition 9. oldal

A biztosítók mind biztosítási kockázatot vállalóként, mind befektetőként az éghajlatváltozásnak vannak kitéve. Az éghajlati kockázatok valamely fajtája hatással lehet rájuk. Az üzleti kapcsolódások kialakítják a maguk átviteli csatornáját. Megmutatják, hogy a kedvezőtlen éghajlati kockázatok hogyan terjedhetnek el a biztosítási szektoron túl és milyen hatással lehetnek a tágabb pénzügyi rendszerre. A pénzügyi rendszerre gyakorolt kezdeti hatások szintén reakciókat válthatnak ki a pénzügyi rendszeren belüli más szereplőkkel, beleértve a többi biztosítót is, amelyek megpróbálják enyhíteni ezeknek az eseményeknek a mérlegükre gyakorolt hatását. Mindezek a reakciók visszacsatolási mechanizmusokat idézhetnek elő (sőt felerősíthetik ezeket) a pénzügyi rendszeren belül, amelyek aztán hatással lehetnek a makrogazdasági, társadalmi folyamatokra, a reálgazdaság egészére is. Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy nem minden éghajlatváltozással kapcsolatos esemény jelent lényeges hatást, vagy idéz elő rendszerszintű kockázatot.

A GIMAR speciális jelentés kétlépcsős megközelítést alkalmazott a biztosítók befektetési klímaváltozás kitettségének vizsgálatakor.

Az első lépés: felmérték a kitettségek nagyságát és jellegét, valamint a biztosítók mérlegére vonatkozó lényegességet. Ez azt a célt szolgálta, hogy kezdeti jelzést adjon a biztosítási szektor befektetési

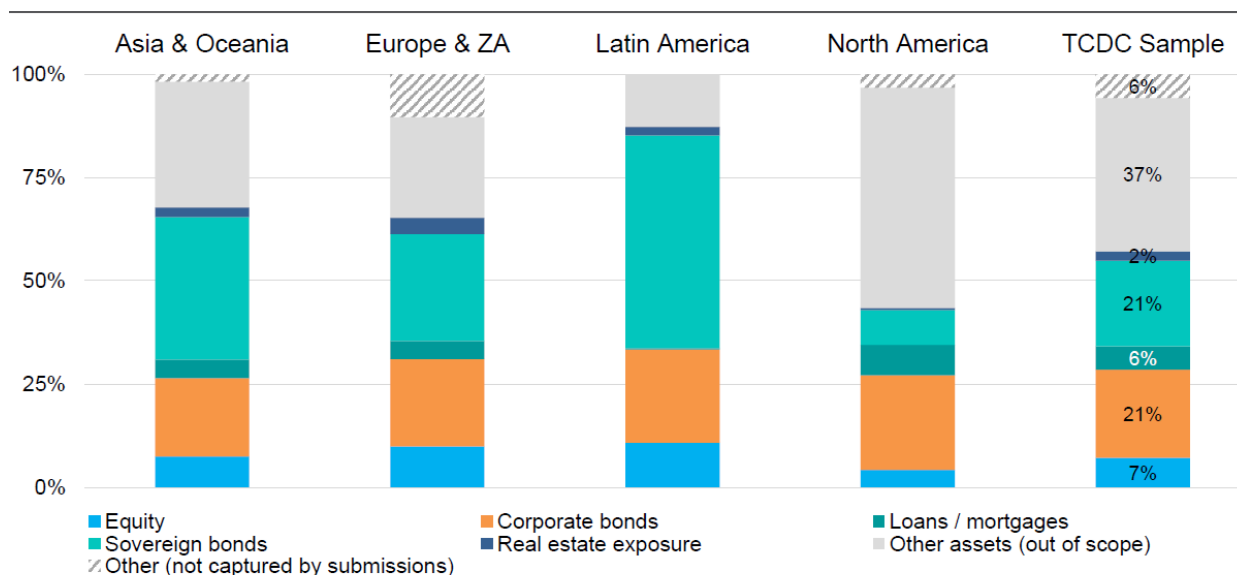
portfólióját érintő, az éghajlatváltozással kapcsolatos (lényeges) kockázatokról. A második lépés: elemezték a biztosítási szektor lehetséges veszteségeit, amelyek különböző ún. előremutató forgatókönyvek eredményei alapján készültek.

Az elemzés a biztosítók befektetéseire (a kitettségek és az éghajlatváltozás hatásainak érzékenysége szempontjából) kategóriákat azonosított; részvények, államkötvények, vállalati kötvények, ingatlanok, hitelek és jelzáloghitelek.

A biztosítók mérlegadataiból, az éghajlatváltozással kapcsolatosan azonosított eszközkategóriák lényegességi sorrendje jellemzően az alábbi:

- Állampapír
- Vállalati kötvények
- Részvények
- Kölcsönök és jelzálogok
- Ingatlan
- Egyéb: Készpénz, értékpapírosítás és egyéb.

3. ábra: Az (eszközkategória) adatok IAIS régiók szerinti megoszlását mutatja

Source: IAIS data collection

Forrás: Global Insurance Market Report Gimar Special Topic Edition 20. oldal

A biztosítói szektorról levonható következtetések részben az összegyűjtött adatok hatókörétől is függenek. A célzott éghajlati adatgyűjtésből származó adatok (targeted climate data collection TCDC) az összes eszköz 53%-át átfogják. Azonban a GIMAR jelentéshez megvizsgált forgatókönyvek, a különböző stressz tesztek a mérlegen kívüli tételeket figyelmen kívül hagyták, így a kapott eredmények nem feltétlenül tükrözik pontosan az éghajlatváltozással kapcsolatos kitettségeket.

A 4. ábrában bemutatott eszközök (eszközkategóriák), az egyes joghatóságokat tekintve a teljes jelentett eszközök igen nagy részét képviselik. Magukban foglalják a más biztosítótársaságokban vagy bankokban való részesedést (amelyek ugyanannak a csoportnak a részei), valamint a befektetési alapok állományát is.

Az elmúlt néhány évben számos kezdeményezés kidolgozására és végrehajtására láttunk példát, amelyek elsősorban az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokról szóló nyilvánosságra hozatali elvárásokat célozták, beleértve a határon, és a szektorokon átnyúló következetes jelentéstétellek kiterjesztését és megerősítését is.

Globális szinten a Pénzügyi Stabilitási Tanács (FSB) éghajlatváltozással kapcsolatos pénzügyi közzétételekkel (TCFD) foglalkozó munkacsoportja továbbra is kéri az adatok gyűjtéséhez a piaci szereplők támogatását. Ám a biztosítók többnyire alacsony mértékben teszik közzé az éghajlatváltozás biztosítóra, a stratégiájára, az üzleti döntéseire gyakorolt hatásait.

A 3. ábra az IAIS-ban alkalmazott négy régióra (Ázsia és Óceánia, Európa és Dél-Afrika, mint stratégiai partner, Latin Amerika, valamint Észak Amerika) bontva szemlélteti 0-100% skálában, hogyan oszlik meg az egyes eszköztípusok aránya.

A részvények (Equity) 7%-ot, a vállalati kötvények (Corporate bonds) 21%-ot, a hitelek és jelzáloghitelek (Loans/mortgages) 6%-ot, államkötvények (Sovereign bonds) 21%, ingatlanok (Real estate exposure) 2%, egyéb eszközök (az adatgyűjtés hatályán kívül eső tételek; Other assets (out of scope)) 37%-ot, egyéb (a bekért adatok nem terjednek ki ezekre a kategóriákra, Other (not captured by submissions) 6%-ot tesznek ki.

Mivel a pénzügyi szektor nem minősül kifejezetten éghajlattól függőnek, a befektetési alapok és az ugyanazon csoporthoz tartozó pénzügyi szervezetekben fennálló részesedések „look-through” (áttekintés elve) megközelítési hiánya az éghajlatváltozással kapcsolatos eszközök tényleges arányának jelentős alulbecslését eredményezheti.

A „look-through” megközelítésből eredő kitettségeket közelíteni szükséges., Ezért feltételezték, hogy a pénzügyi szektorba besorolt gazdálkodó egységek vagy alapok hasonló arányban tartalmazzák az éghajlatváltozással kapcsolatos eszközöket a biztosítók által közvetlenül birtokolt eszközökhöz képest.

Az érintett nemzetközi szervezetek véleménye szerint a biztosítási szektort érintő kockázatokra vonatkozóan több intézkedés megtétele lehetséges. Egyre több olyan kezdeményezés létezik, amelyek célja az éghajlattal kapcsolatos kockázatok elemzésének és közzétételének javítása, valamint a fenntartható átállás támogatása. Szükség van hatékony keret meghatározására az éghajlatváltozási kockázatokkal kapcsolatos pénzügyi közzétételek kidolgozásához. Négy érintett terület körvonalazódott, ezek: a vállalatirányítás, a stratégia, a kockázatkezelés, valamint a mérőszámok és célpontok. Más kezdeményezések támogatást nyújtottak a biztosítóknak, hogy hozzáigazítsák a portfóliójuk a különféle éghajlati kockázatok mérésére szolgáló forgatókönyvekhez. Ezzel egyúttal betekintést nyertek az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás lehetséges kockázataiba és meg tudták teremteni a „Párizsi Megállapodás”-sal, avagy „Párizsi Éghajlatvédelmi Egyezmény”-nyel szükséges összhangot is.

Felügyeleti kezdeményezésekre is találhatók példák. Ilyenek például az alábbiak:

- Az eszközök környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) kritériumokon alapuló átvilágítása
- A biztosítási szektor szereplőivel párbeszéd az éghajlattal kapcsolatos kockázatokról
- A "prudens személy elvének"²⁷ alkalmazása a biztosítók befektetési kitettségeinek értékelésekor (azaz a biztosítók csak olyan eszközökbe fektessenek be, amelyeket

²⁷ Prudens személy elve: nincs korlátozás sem a befektetés típusa, sem mennyisége kapcsán, hanem a kockázatok értékelése alapján lesz elfogadott, vagy elutasított az adott befektetés.

képesek megfelelően azonosítani, mérni, nyomon követni, kezelni, ellenőrizni és az ezzel kapcsolatos jelentéstételi kötelezettségeiknek is eleget tudnak tenni).

- A befektetési kitétségekhez közvetlenül nem kapcsolódó egyéb intézkedések, mint a figyelemfelhívások, a képzési kezdeményezések, meghatározott céllal létrehozott egységek (projektek) a felügyeleti hatóságon belül. Ezek feladata, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatokat fontolják meg abból a szempontból, hogyan kerüljenek beépítésre a tőkekövetelményekhez használt természeti katasztrófamodellekbe, valamint az irányítási és/vagy vállalati kockázatkezelési követelményekbe.

2.6.2. Az USA NAIC lépései és válasza

A **globális biztosítási piac elsőszámú szereplőjének, az USA NAIC (National Association of Insurance Commissioners) lépései és válasza** egyértelműen hasonlóságot mutatnak a többi IAIS tagországnál tapasztalható folyamatokkal. E lépések élenjárók és iránymutatók. USA NAIC folyamatosan fejleszti és konzultál „Climate Risk Disclosure Survey” kapcsán az érdekelt felekkel.

A NAIC 2010-ben fogadta el a biztosítói klímakockázat-közzétételi felmérést, amit jelentéstételi mechanizmusként alakítottak ki. A cél az volt, hogy a szabályozói oldal megismerje, hogyan értékelik és kezelik a biztosítók az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokat. Az eredeti nyolckérdéses felmérés szerint a biztosítóknak ismertetni kellett hogyan építik be az éghajlatváltozásból adódó kockázatokat a kockázatkezelésükbe, milyen módon törekednek ezeknek a kockázatoknak a mérséklésére, továbbá hogyan befolyásolja őket mindez a befektetési terveikben (lásd: NAIC Climate Risk Disclosure Survey, ami elérhető nyilvános dokumentum a NAIC honlapján).

Az éghajlati kockázatokkal kapcsolatos kérdésekre vonatkozó megfelelő jelentéstétel kidolgozása olyan folyamat, ahol valamennyi érdekelt fél – beleértve a szabályozókat is – e folyamat különböző szakaszaiban jár. Bár vannak hasonlóságok és átfedések az USA-ban már meglévő felmérés és a közeljövőben javasolt felmérés között, a NAIC jelentős változtatásokat fog végrehajtani a jelentéstételi követelményekben. Ezeknek a változásoknak a megvalósításához szükséges folyamatok kiépítése jelentős időt és erőforrásokat igényel.

Azzal is számolni kell, hogy nem minden érdekelt fél tart ugyanott e jelentős változásokat igénylő fejlesztési úton. A NAIC tagok nagyra értékelik, hogy a szabályozók kellő mozgásteret adnak a biztosítóknak a felülvizsgált felmérés kitöltésében. Továbbá ez a felmérés nem kíván szabályozói szerepkört betölteni, de ennek ellenére közzétételre kerül.

Ehhez tudni kell, hogy a biztosítók kellően megalapozott eljárásokkal rendelkeznek a nyilvános közzétételek előkészítéséhez és kiadásához (pl. jogi, ellenőrzési, különböző vezetői és igazgatósági közzétételi bizottságok működtetése). A legtöbb biztosító már kezdeményezte és teljesíti a 2022-es jelentéstételt.

2022 áprilisában a NAIC új standardot fogadott el a biztosítótársaságok éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatainak jelentésére. Ez a standard összhangban van a pénzügyi közzétételekkel foglalkozó nemzetközi munkacsoport (TCFD) közzétételi standardjaira vonatkozó referencia értékekkel. E szabályozás egyúttal segíteni fogja a biztosítói szektor szabályozóit és a nyilvánosságot abban, hogy jobban megértsék az egyesült államokbeli biztosítási piacot érintő, éghajlattal kapcsolatos kockázatokat.

Az éghajlati kockázatok közzétételéről szóló felmérés célja, hogy növelje az átláthatóságot a biztosítók éghajlattal kapcsolatos kockázatainak kezeléséről, illetve a kockázatok, valamint az ebből adódó

sérülékenység kezelésére alkalmazott és bevált gyakorlatokat ismertesse. További cél: olyan értékelés álljon rendelkezésre, ami képes választ adni, hogyan befolyásolhatják a biztosítási szektort az éghajlattal kapcsolatos kockázatok. Végeredményben ezek a felmérések; előmozdítják a biztosítók stratégiai irányításának jobbítását és ösztönözik a folyamatos fejlődésre. Tájékozottabbá teszik mind a felügyelő hatóságot, mind pedig a felügyelt intézményeket az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdésekben, csökkentve a jelentéstételi követelmények felesleges, vagy túlterjedő adatkéréseit.²⁸

3. Európai szintű kitekintés

Az EIOPA szintén stratégiai területként foglalkozik a klímátémával/zöldügyekkel, ahogyan a többi európai pénzügyi felügyeleti hatóság („European Supervisory Authorities: ESAs) is.

Az éghajlatváltozás kockázatának felmérése és a kezelésének beépítése megjelenik mind a biztosítói oldal, mind pedig a szabályozó hatóság oldaláról. Utóbbi esetében magasabb elvi megközelítések és megfontolások is szerepet játszanak. Azon az alapon túl, hogy a pénzügyi stabilitás és az ügyfelek érdekeinek védelme az elsődleges szempont; hiszen gazdaságpolitikai, társadalmi tényezők, a mai szóhasználatból élve a fenntartható fejlődés óriási hatással és súllyal nehezedik a döntéshozókra. Ezt bizonyítja, hogy az érintett nemzetközi szervezetek stratégiájában is meghatározó elem, mind a kiindulási pontok rögzítése, mind az elérendő célokban.

Az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság (EIOPA) is stratégiai célként azonosította, továbbá együttműködik e tárgykörben (is) az Európai Bankhatósággal (EBA) és az Európai Értékpapírpiazi Hatósággal (ESMA); többek között 2022. júliusban hozták nyilvánosságra közös jelentésüket a Sustainable Finance Disclosure Regulation-t (SFDR) érintő főbb káros hatások önkéntes közzétételének mértékéről²⁹.

- Történetiség

Ahogyan a bevezetőben erről szó volt, a kiinduló pont, hogy az ún. vagyoni károk és a katasztrófakockázatok jelentették a biztosítások kialakulásának a gyökerét (kártérítés a kora középkortól hajótörés, szállítmányok elvesztésének esetére bevett szokás volt). A nagyszámok törvényének felismerésével, kialakult a kárvalószínűség számítás is. A modern társadalmak ezt fejlesztették tovább és ez folyamat még ma is tart.

- A mára kialakult helyzetben adható válaszok:

Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok a fenntartható fejlődéssel szoros kapcsolatban álló feladatként értelmezhetők. Az EIOPA 2022. éves konferenciáján ehhez kapcsolódóan az alábbi gondolatokat fogalmazta meg az EIOPA elnöke a nyitóbeszédében, amelyekkel csak egyet lehet érteni.

A fenntarthatóság (illetve az ún. fenntartható fejlődés) nagy szemléletváltást, átalakulást igénylő problémakör, amellyel szembe kell néznünk. Nem megkerülhető, szükségszerűen végig vezetendő lépések sokaságát jelenti. Az éghajlatváltozással kapcsolatos események gyakoribbak és intenzívebbek, mint az eddigi ismereteink szerint valaha is volt. Mindenki [a szakma] előtt ismertek az e területen végzett munkák, azok mértéke. A fenntarthatósági elvek beépítésre kerültek a Szolvencia II. (a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról szóló irányelv), az IORP II. (a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények tevékenységéről és felügyeletéről szóló irányelv) és az IDD (a biztosítási értékesítésről szóló irányelv) felülvizsgált és módosításra került

²⁸ Proposed Redesigned NAIC Climate Risk Disclosure Survey 2022. március 21

²⁹ A fenntartható fejlődés tárgyában kiadott közös jelentés: Joint ESAs' Report on the extent of voluntary disclosure of principal adverse impact under the Sustainable Finance Disclosure Regulation; a dokumentum nyilvánosan elérhető az EIOPA honlapján.

tervezeteibe, valamint az SFDR-be (a pénzügyi szektorban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételek technikai standardjai). A Szolvencia II. felülvizsgálat részeként két új megbízatást kapott az EIOPA a fenntarthatóság témakörre vonatkozóan. Az egyik a környezeti és/vagy társadalmi célkitűzésekhez kapcsolódó eszközökhöz, vagy tevékenységekhez kapcsolódó kitétségek célzott prudenciális kezelésének elemzéséhez, a másik pedig a természeti katasztrófák biztosítási kockázatvállalási tőkekövetelmények újraértékeléséhez tartozik.

Az EIOPA első klímastressztesztje 2022-ben teljesült, melyben vizsgálatra kerül a környezeti kockázatok hatása a foglalkoztatói nyugdíjagazat ellenálló képességére. Tehát sok (és szerteágazó) feladat vár ránk, ugyanakkor ezek nagyon sürgős feladatok. Így továbbra is nehéz döntések lesznek és fajsúlyos megbeszélések zajlanak majd a biztosítók, a nyugdíjalap kezelők, a felügyelet és az EIOPA között, miközben a gazdaság zöldebbé tételének óriási feladatát végezzük.

Ugyanakkor ez egy esély is, hiszen itt különösen a biztosítók játszanak értékes szerepet abban, hogy a biztosítás megfizethető legyen az ügyfelek, a kedvezményezettek számára.

Az adatokkal, az innovációval és az ösztönzők alkalmazásával együtt a biztosítók segítik az üzletmenetet és a biztosítást vásárló ügyfeleket, hogy a lehetséges mértékig felkészüljenek és képesek legyenek kezelni a jövőbeli társadalmakat érintő kockázatokat, de azt is jelzik, ha néha ezek a lehetőségek korlátozottak. Mindezek rendkívül lényeges és megvitatandó tárgykörök.

Különösen az alábbi kérdések, elemek vizsgálata szükséges:

Megfigyelhetők-e kockázati eltérések az (biztosítástechnikai tartalékok fedezetül szolgáló) eszközök körében a klímaváltozással kapcsolatos kockázatok következtében és ha igen, akkor indokolt-e a prudenciális előírásokat ehhez igazítani?

A vizsgálat eredményeként meghatározható lesz, hogy a Szolvencia II szavatolótőke-szükséglet standard formula nem-életági kockázati moduljában van-e lehetőség az éghajlattal kapcsolatos alkalmazkodási intézkedések támogatására, kedvezményes tőkekövetelmény meghatározására (tőkepuffer; könnyítés, illetve súlyosbítás, többlet előírása, amennyiben túlzott pl. a „barna” papírok aránya).

Eltérítés a kockázatalapúságtól, prudenciális megközelítések, a zöld ügyek elősegítése/ösztönzők érdekében olyan szabályozói intézkedések, ami elősegíti ezt a folyamatot.

Az ESRB (European Systemic Risk Board) jelenleg a „cyber resilience” (kiber támadásokkal szembeni ellenálló képesség) stressztesztjén dolgozik. Hasznos arra rámutatni, milyen különbségek vannak az EIOPA és az ESRB munkájában. Ezzel világossá tehető, hogy az EIOPA és az ESRB nem végez párhuzamos (egymást átfedő) munkát, mivel ez nem volna egyáltalán hatékony.

3.1. Biztosítással a klímakockázatok ellen – a védelmi rés csökkentése

Az Európai Bizottság célul tűzte ki az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenálló Európai Unió létrehozását. Ennek érdekében stratégiát hirdetett (Stratégia)³⁰, amely a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodást szem előtt tartva határoz meg cselekvési tervet. A nemzetközi együttműködés fokozása mellett európai szinten három nagy pontot határozott meg a Bizottság:

1. Intelligensebb alkalmazkodás: az ismeretek gazdagítása és a bizonytalanság kezelése

³⁰ EC 2021: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának

Bár folyamatosan bővül a klímaváltozással kapcsolatos tudásanyag, sok esetben még mindig nagyfokú a bizonytalanság, ami az adatok szélesebb körű gyűjtésével és közzétételével javítható.

2. Szisztematikusabb alkalmazkodás: A szakpolitika kialakításának támogatása minden szinten és ágazatban

A Bizottság a stratégiai gondolkodást kívánja erősíteni, ezért ösztönzi a határokon átvágó együttműködéseket éppúgy, mint a kormányzati és helyi törekvéseket, beruházásokat.

3. Gyorsabb alkalmazkodás: az alkalmazkodás felgyorsítása minden területen

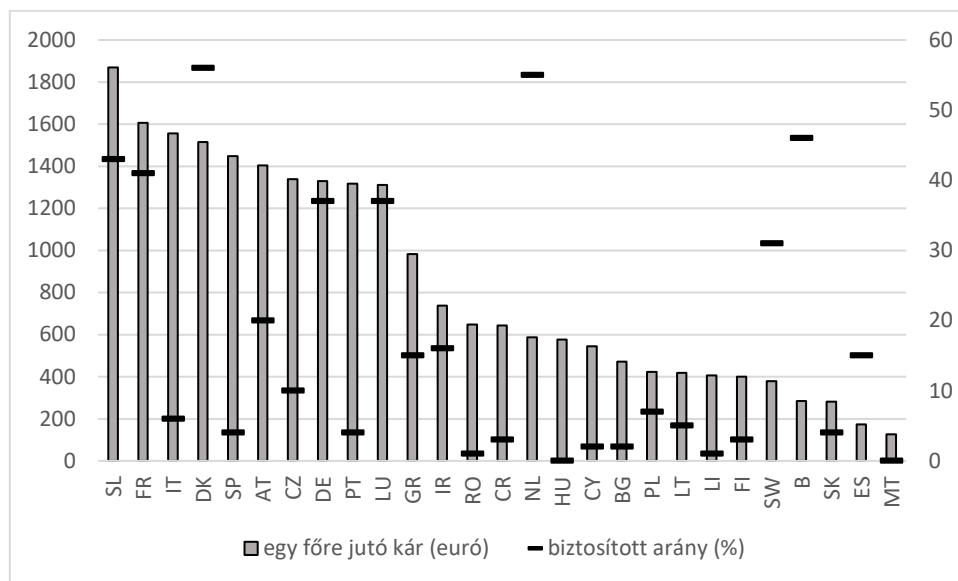
A jelenleginél gyorsabb alkalmazkodásra van szükség a Bizottság véleménye szerint, hiszen a klímaváltozás kockázatai, melyek már jelenleg is érezhetők, a jövőben fokozódni fognak. A negatív hatások csökkentése érdekében például a mezőgazdaság esetében sürgősen lépéseket kell tenni, de a természeti katasztrófák árok számának várható növekedése miatt sincs idő a késlekedésre.

A Stratégia a biztosítások szerepével külön foglalkozik a klímakockázatok hatására fellépő pénzügyi veszteségek fedezésére alkalmas eszközként említve azokat. Különösen fontos az ún. éghajlatváltozással szembeni védelmi rés (protection gap) csökkentése, azaz az éghajlattal kapcsolatos katasztrófák okozta gazdasági veszteségek biztosított arányának emelése. Emellett többször is említi a dokumentum az EIOPA-t, mint a kapcsolódó biztosítási adatok gyűjtésének felelőst.

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy az EIOPA is kiemelten foglalkozik a témával. Olyannyira igaz ez, hogy legfrissebb, 2022. szeptember 30-án publikált, a 2023-26-os évekre vonatkozó stratégiájában is a fő célkitűzések között szerepel a védelmi rések azonosítása, ezáltal a kockázattudatosság és a biztosítottság növelése. A stratégia meghirdetése nem előzmény nélküli, ugyanis az EIOPA több elemzést is végzett a témában. A részletek bemutatása előtt azonban érdemes áttekinteni a védelmi résre vonatkozó historikus adatokat, melyekről az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) adott közre becslést. Az elemzés során az EEA az 1980 és 2020 közötti természeti katasztrófákat vizsgálta, melyek 487 milliárd euró értékűre becsült kárt³¹ okoztak a 27 tagállam területén. A károk eloszlása nem egyenletes az egyes tagállamok között. Abszolút értékben a legnépesebb és legnagyobb területű tagállamok, így Németország, Franciaország és Olaszország a leginkább érintett. A területi és népesedési különbségeket kiszűrve is érdemes megvizsgálni az adatokat: az egy főre jutó kárnagyságot tekintve lényegesen eltérő rangsor adódik (4. ábra). Bár Franciaország és Olaszország továbbra is dobogós, a viszonylag kis területű és alacsony népességgel bíró Szlovéniát sújtották a leginkább a természeti katasztrófák. Tanulmányunk szempontjából ennél is lényegesebb a biztosított arány vizsgálata, azaz, hogy a bekövetkezett károk hány százaléka volt biztosítva. Az adatok nagy szóródást mutatnak: Hollandiában és Dániában a károk több mint fele volt biztosítva (56%), míg több tagállamban gyakorlatilag nem rendelkeztek biztosítási fedezettel a károsultak. Az így adódó 23%-os uniós átlag szerint a károk mintegy negyedét térítették meg a biztosítók. A tanulmány megjegyzi, hogy az egyes országok adatgyűjtési és -küldési megközelítése nem azonos, így az eredmények nem feltétlenül mutatnak pontos képet. Valószínűsíthetően ez az oka annak, hogy Magyarország esetében nem is publikáltak biztosított arányt. E bizonytalansági tényező is alátámasztja, hogy miért fontos a témában további elemzéseket végezni.

³¹ 2020-as euróértéken számítva

4. ábra: Az 1980 és 2020 között bekövetkezett extrém időjárási és klímaesemények miatt bekövetkezett károk jellemzői

Forrás: European Environment Agency (EEA) által közzétett táblázat: Az időjárás és az éghajlatváltozással kapcsolatos szélsőséges események által okozott éves gazdasági károk az uniós tagállamokban, ; elérhető az EEA honlapján

Az EIOPA 2020-ban készített elemzésének³² kiindulópontja a következő 2019-ből származó EIOPA-dokumentum: Discussion paper on the protection gap for natural catastrophes³³. Abban az EEA adatai alapján 65%-os becslés szerepel az európai védelmi rés aktuális szintjére. Más szavakkal az extrém időjárással összefüggő események okozta minden 100 forintnyi kárból mindössze 35 forintot térítenének meg a biztosítók. Az EIOPA célul tűzte ki ezen átlagos érték pontosabb megértését, így az uniós országok közötti különbségek és az egyes veszélynemeknek (peril) való kitettség vizsgálatát. Az eredmények azt mutatják, hogy jelentősen eltér az egyes országok kockázata mind összességében, mind a vizsgált veszélynemeket (földrengés, árvíz, erdőtűz, szélvihar) tekintve (5. ábra). Az elemzés során az EIOPA figyelembe vette az adott veszélynemre vonatkozó biztosítási penetrációt, a kitettség és a kockázat nagyságát. Az eredmények egy része a várakozásoknak megfelelő. A mediterrán országok átlag feletti érzékenysége az erdőtűz tekintetében, vagy a kiugró holland árvíz pontszám az adott országok földrajzi elhelyezkedésével, éghajlati viszonyaival egyszerűen magyarázható. Meglepő lehet ugyanakkor például Ausztria és Szlovákia magas értéke az erdőtűzre vonatkozóan, ami mögött e kockázat alacsony biztosítottsága áll. Magyarország esetében az említettekhez hasonló kiemelkedő pontszámokkal nem találkozunk, mindegyik veszélynem vonatkozásában 2 alatti pontszám szerepel a nulla és négy között mozgó skálán. Ez részben a magas biztosítási lefedettségnek köszönhető: az élmézőnyhoz tartozó besorolás oka, hogy a magas penetrációjú lakossági vagyont biztosítások alapsomagjában elérhetők a katasztrófafedezetek. A kitettség nagysága ugyanakkor az árvíz esetében jelentős, míg a sebezhetőség a földrengéseket tekintve – a legtöbb uniós országhoz hasonlóan – magas.

5. ábra Védelmi rés nagysága néhány uniós országban veszélynemek szerint

	földrengés	árvíz	erdőtűz	szélvihar

³² The pilot dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes, https://www.eiopa.europa.eu/publications/pilot-dashboard-insurance-protection-gap-natural-catastrophes_en

³³ https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2020-01/eiopa-19-485_eiopa_staff_discussion_paper_protection_gap.pdf

EU átlag	1,0	1,0	1,6	1,0
Ausztria	1,8	3,4	2,6	0,0
Csehország	1,8	2,0	2,0	1,6
Görögország	3,5	1,7	2,0	1,6
Hollandia	2,0	4,0	0,0	1,6
Lengyelország	2,0	1,0	1,0	2,3
Magyarország	1,3	1,9	1,0	1,1
Németország	1,6	2,6	1,0	1,1
Olaszország	3,5	1,7	2,0	2,5
Románia	3,1	1,6	1,0	1,2
Spanyolország	0,0	0,0	3,0	1,5
Szlovákia	1,9	3,0	3,0	1,6
Szlovénia	2,4	1,3	1,0	1,2

Forrás: EIOPA, The pilot dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes, 2021. július 8.

Bár Magyarország esetében tehát az eredmények alapján alapvetően megfelelő a biztosítottság, több uniós országban jelentősen szükséges növelni a fedezeteket a védelmi rés csökkentése érdekében.

4. Hazai tapasztalatok

EU tagállamként a fenntarthatósági közzétételek, az azok teljesítéséhez szükséges standardok megfelelőségének részesei vagyunk.

A Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)³⁴ által meghatározott fenntarthatósági célkitűzéseket szolgáló pénzügyi termékek (ún. „dark green”) és fenntarthatósági jellemzőkkel rendelkező (ún. „light green”) termékek szerződéskötés előtti és időszakos jelentésbeli közzétételeit szabályozó előírások meghatározzák azokat a környezeti célkitűzéseket és elvi kritériumokat, amelyek teljesülésével az egyes pénzügyi termékek a taxonómiával összhangban lévőnek minősülnek.

A minél nagyobb arányú környezetbarát energiaforrás használata a cél, valamint a megújuló energiaforrások arányának növelése a teljes energiafelhasználáson belül. EU tagállamként a fenntarthatósági közzétételek, az azok teljesítéséhez szükséges standardok előkészítésének részesei vagyunk.

A zöld pénzügyi átállás elengedhetetlen feltétele, hogy ismerjük az egyes gazdasági entitások és eszközök klímakitettségét. Ez feltételezi a transzparenciát, ami elengedhetetlen a bizalom felépüléséhez, miközben a „greenwashing” kockázata az átláthatóság hiányában növekedhet³⁵. Mindezek tekintetében a pénzügyi szektor jelentősége kiemelkedő, hiszen a pénzügyi közvetítés révén a bankok és az egyéb pénzügyi szolgáltatók a gazdaság egészével kapcsolatban vannak – vagyis a pénzügyi szektor klímakitettsége az egész gazdaság klímakitettségi állapotát is tükrözi, a kapcsolódások rendszerszintűek (Kolozsi 2021).³⁶

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete (2019. november 27.) a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről

³⁵ European Central Bank Financial Stability Review, May 2021 <https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/fsr/html/ecb.fsr202105~757f727fe4.en.html#toc38>

³⁶ Pénzügyi eszközök klímakockázatának mérése – Módszertani kihívások és jegybanki gyakorlat* Kolozsi Pál Péter – Ladányi Sándor – Straubinger András, Hitelintézeti Szemle, 21. évf. 1. szám, 2022. március, 114. oldal,

Az MNB által tett lépések jól illeszkednek a nemzetközi folyamatokba, miszerint a jegybankok egyre nagyobb szerepet vállalnak a fenntarthatóság területén. A 2019-ben indított Zöld Program³⁷ célul tűzte ki többek között a hazai pénzügyi szektor klímakockázatainak azonosítását és elemzését, valamint a zöld pénzügyi termékek fejlesztésének ösztönzését. A nemzetközi példákkal összhangban az MNB a hitelintézeti szektorra fókuszált az utóbbi években, azonban a többi szektor fenntartható működésére is tett lépéseket. Ezek közül kiemelkedik a már említett SFDR rendeletnek való megfelelés segítése, melynek érdekében vezetői körlevelet³⁸ és a leggyakoribb kérdésekre adott válaszokat³⁹ is közzé tette (elérhetők az MNB honlapján). A piaci folyamatok nyomonkövetését segíti az SFDR rendelet 8. és 9. cikkének eleget tevő (zöld) termékek adatainak monitorozása és rendszeres publikálása az évente megjelenő Zöld pénzügyi jelentésben, ami megtalálható az MNB honlapján. A 2021. év végére vonatkozó adatok szerint 59 darab zöld unit-linked eszközalapot kínáltak a biztosítók, amelyek az e körbe sorolható befektetések 8,7%-át tették ki. Ez jelentős fejlődést jelentett egyetlen év alatt, hiszen 2020 végén csupán 1,7% volt ez az arány. A növekedés 2022-ben tovább folytatódott (9%), így másfél év alatt több mint ötszörösére nőtt a hazánkban beazonosított ESG vagy fenntartható jelleggel bíró unit-linked eszközalapok vagyona.⁴⁰

5. Konklúzió

Az ismertetett nemzetközi és hazai tapasztalatok, az előttünk álló lehetséges és szükséges lépések összetett folyamat részei. Nem függetlenek egyéb gazdasági céloktól, azokkal szoros összefüggésben állnak. Azonban biztosan kijelenthető, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatok kezelésére tett erőfeszítések minden más szempontot felülírnak, de legalábbis erőteljesen befolyásolnak, mert enélkül más, legalább ennyire fontos célkitűzések is veszélybe kerülhetnek.

Az éghajlati változások mára már szélsőséesebb és gyakoribb, az időjárással összefüggő eseményeket okoznak, növelve ezáltal azokat a fizikai kockázatokat, amelyeknek a biztosítók ki vannak téve. Az átállási kockázat szintén nagy jelentőséggel bír a biztosítók számára, a különböző tényezőktől függő kockázat nagyságával, beleértve a szakpolitikai intézkedések ütemét és a technológia jövőbeni változásait is. A biztosítóknak kezelniük kell befektetési kitétségeiket azokkal az eszközökkel és a pénzügyi szektor különböző szereplőivel szemben, amelyek a legsebezhetőbbek az átállási kockázatokkal szemben.

A Geneva Association⁴¹ „Anchoring Climate Change Risk Assessment in Core Business Decisions in Insurance”⁴² anyaga is erősíti azt a gondolatmenetet, hogy a nemzetközi, regionális és nemzeti

³⁷ Az MNB zöld programja 2019. február 11., <https://www.mnb.hu/letoltes/az-mnb-zold-programja.pdf>

³⁸ Vezetői Körlevél a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről szóló 2019/2088 rendelet kapcsán 2021. március 17.

³⁹ Kérdések és Válaszok (2022. június 29.) A pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről szóló 2019/2088 rendelet és a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról szóló 2020/852 rendelet alkalmazásához.

⁴⁰ Deák Viktória - Törös-Barczel Nikolett - Holczinger Norbert - Szebelédi Ferenc: Fenntartható befektetések a biztosítási szektorban. Hitelintézeti Szemle, XXI. évf. 4. szám, 2022. december

⁴¹ The Geneva Association: A Genfi Szövetséget 1973-ban hozták létre Nemzetközi Biztosítási Gazdaságtudományi Társaság néven, egy bizottság kezdeményezésére, amely 1973. szeptember 22-én ülésezett először Párizsban.

⁴² Anchoring Climate Change Risk Assessment in Core Business Decisions in Insurance A Genfi Szövetség jelentése az éghajlatváltozásból adódó kockázatok értékeléséről átfogó, de gyakorlatias útmutatást nyújt, amely segítség a biztosítók számára a holisztikus értékelés és az előretekintő forgatókönyv-elemzés megvalósításához üzleti modelljeikben. A jelentés a kulcsfontosságú szabályozó és standardalkotó testületek véleményét is tartalmazza.

biztosítási szövetségek, felügyeleti hatóságok együttműködésére van szükség. Olyan platformokat kell létrehozni és működtetni, ahol a tapasztalatok megvitathatók és a megoldási javaslatok megoszthatók.

A biztosítók és a szabályozó hatóságok részéről is további intenzív munkára van szükség, hogy az adatok hiányosságait felismerjék és előretekintő, az éghajlatváltozásból eredő kockázatok értékelésének elvégzéséhez szükséges elemző eszközöket kifejlesszenek.

A szabályozó hatóságok és a standard alkotó szervek szerepkörének egyértelműnek kell lennie. Továbbá mivel professzionális szereplők, mindkettőtől elvárható a proaktív magatartás és a konzultáció a piaci szereplőkkel.

Világos célkitűzések, kulcsfontosságú kérdések megfogalmazása segíthetik a megfelelő és hasznos információk kérését és a megfelelő gyakorlatok, eljárások kialakítását. Azaz érdemi információk meghatározása, előretekintő kvantitatív forgatókönyv-elemzések, és stresszteszt elvégzése vár az érintett felekre.

Ennek eredményeként megfelelő információk állhatnak rendelkezésre és a döntéshozatali folyamatok is könnyebbé, hatékonyabbá válnak.

Az elmúlt egy-másfél évben tapasztalhattuk, hogy több szabályozó hatóság is elindított új kezdeményezéseket és iránymutatásokat tett közzé a klímakockázatok kezelésének érdekében. Mindez alátámasztja, hogy a jelenleg rendelkezésre álló eszközök nem elegendők az új kihívások, kockázatok kezeléséhez. Új modellekre, módszerekre van szükség a megfelelő és a hosszú távú megoldásokhoz, így például a védelmi rés csökkentéséhez.

Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok azonosításához, méréséhez, elemzéséhez és kezeléséhez, a banki szektorban már néhány lépéssel előbbre tartó folyamathoz hasonlóan, a biztosítás szektor számára is megalkotandó és követendő a szükséges jogszabályi és/vagy egyéb puha szabályozói háttér kialakítása.

Felhasznált irodalom:

A fenntartható fejlődés tárgyában kiadott közös jelentés: Joint ESAs' Report on the extent of voluntary disclosure of principal adverse impact under the Sustainable Finance Disclosure Regulation Joint ESAs' Report on the extent of voluntary disclosure of principal adverse impact under the SFDR | Eiopa (europa.eu)

Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector, 2021. május

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete (2019. november 27.) a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről

Az IAIS levele az ISSB számára az éghajlatváltozással kapcsolatos közzétételi követelményekről: ISSB exposure draft on climate disclosure

Economic losses from climate-related extremes in Europe, European Environment Agency (EEA) anyaga, Economic losses from climate-related extremes in Europe, 2022. február 3.

Global Insurance Market Report Gimar Special Topic Edition, „A klímaváltozás hatása a biztosítási ágazat pénzügyi stabilitására” 2021. november 30.

Insurance Core Principles and Common Framework for the Supervision of Internationally Active Insurance Groups, 2019. november

Magyar Biztosítási Évkönyv XXIX. évfolyam 1937-38, Kiadják: A Biztosítási és Közgazdasági Lapok, Budapest, VI., Vörösmarty-utca 43. Telefon: 1-209-29

Petra Hielkema, az EIOPA elnökének vitaindító beszéde az EIOPA 2022. éves konferenciáján

Pénzügyi eszközök klímakockázatának mérése – Módszertani kihívások és jegybanki gyakorlat* Kolozsi Pál Péter – Ladányi Sándor – Straubinger András, Hitelintézeti Szemle, 21. évf. 1. szám, 2022. március

Proposed redesigned NAIC Climate risk disclosure survey, 2022. március 21.

The Genova Association kiadványa: Anchoring Climate Change Risk Assessment in Core Business Decisions in Insurance, 2022. szeptember 12.

The pilot dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes, EIOPA, 2020

„A cikk a [METU tanulmánykötetében](#) jelent meg 2024. január 30-án.”